

III. Przegląd prawodawstwa

1. Prawo skarbowe*).

III.

Ustawodawstwo dotyczące dochodów państwowych.

Dochody państwowe dzieli budżet Rzeczypospolitej Polskiej na trzy grupy, mianowicie na dochody **administracyjne**, dochody z **przedsiębiorstw** i dochody z **monopolów**. Według tego podziału jednak odpowiedniego ustawodawstwa skarbowego konsekwentnie i przejrzyste zgrupować niepodobno, chociażby już ze względu na zespośrodkowanie w jednej z wielu części budżetu administracyjnego — mianowicie w Ministerstwie Skarbu — przeważającej części dochodów państwowych z podatków i opłat. Więcej celowym będzie ugrupowanie całego materiału ustawodawczego według zasad miarodajnych w nauce skarbowości t. j. podziału na dochody z **gospodarstwa własnego**, dochody z **opłat** i dochody z **podatków**.

Dochody Państwa Polskiego z własnego gospodarstwa, obejmujące zasadniczo dochody z majątków i lasów, oraz z przedsiębiorstw i monopolów, uległy dość zasadniczym przeobrażeniom na skutek licznych w tej dziedzinie wydanych aktów ustawodawczych. Co się tyczy **majątków państwowych**, to, o ile mogły być one zużyte dla specjalnych celów, jak n. p. dla przeprowadzenia reformy rolnej, narazie żadnych szczególnych postanowień ustawowych nie wydano. Natomiast odnośnie innych majątków ziemskich, których przeznaczenie na cele przebudowy ustroju rolnego lub na inne cele państwowe nie było uzasadnione gospodarczo, postanowioną została na zasadzie drugiej ustawy o naprawie Skarbu Państwa sprzedaż ich w łączności z innymi nieruchomościami państwowymi oraz przedsiębiorstwami przemysłowo-handlowymi aż do ogólnej sumy 100 milj. zł. Spis odnośnych obiektów państwowych podany został w załączniku do R. P. R.

*) Dokończenie przeglądu prawa skarbowego, pomieszczonego w zeszytcie 3-cim „Ruchu” r. b.

z dnia 30. XII. 24 (Dz. U. 118/1076)¹⁾. Wspomnieć należy tu także o R. M. S. z dnia 13. VII. 24 (Dz. U. 73/732) dotyczącem ustalenia przez Główny Urząd Likwidacyjny stanu faktycznego wszelkich majątków w b. zab. ros. znajdujących się w przymusowym zarządzie państwowym lub przechodzących na własność Skarbu Polskiego na zasadzie traktatu pokojowego zawartego z Rosją i Ukrainą, oraz o ustawie z 19. XII. 24 (Dz. U. 2. 13. r. b.) upoważniającej Ministerstwo Skarbu do zbywania majątków nieruchomości przejętych na własność Państwa jako dobra bezdziedziczne, o ile wartość ich nie przewyższa sumy 5000 zł wzgl. obszar ich nie przekracza 5 ha²⁾. Co się tyczy **lasów państwowych**, to wydany został jako załącznik do R. P. R. z dnia 28. VI. 1924 (Dz. U. 56/570) statut przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą „Polskie Lasy Państwowe”. Przedsiębiorstwo to podlegać miało Ministrowi Roln. i Dóbr Państw., którego decyzji zastrzeżone było m. i. zatwierdzenie planu finansowo - gospodarczego oraz budżetu przedsiębiorstwa; pozatem przewidzianą była jako organ opiniodawczy Rada do spraw Lasów Państwowych oraz Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych, kierująca całym przedsiębiorstwem. Statut pozostał w mocy jedynie do dnia 31. I. 1925. Z dniem 1. II. b. r. bowiem wprowadzone zostały w życie przepisy R. P. R. z dnia 30. XII. 1924 (Dz. U. 119/1079) wydane na zasadzie drugiej ustawy o naprawie Skarbu Państwa w sprawie organizacji administracji lasów państwowych. Sprawy gospodarki w lasach państwowych wydzielone zostały w odrębną gałąź administracji państwowej; administrację sprawuje Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych przez Dyrekcję Lasów Państwowych i Nadleśnictwa. Rozdział II. rozporządzenia zawierający przepisy finansowe podkreśla w szczególności zasady samowystarczalności gospodarki leśnej, według których wydatki zwyczajne i nadzwyczajne znajdować winny pokrycie w dochodach tej gospodarki. Do budżetu państwowego wchodzi suma czystego dochodu, na poczet którego Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych w ciągu roku obrachunkowego wpłaca do Centralnej Kasy Państwowej nadwyżki kasowe w określonych w porozumieniu z Min. Skarbu terminach i kwotach. Przewidziane jest również tworzenie specjalnych

¹⁾ Sprostowanie w O. P. R. z 23. II. 25 (Dz. U. 22/158).

²⁾ Por. także R. P. R. z dnia 30. XII. 24 (Dz. U. 118/1071) w sprawie likwidacji państwowych czynszów i dzierżaw wieczystych na obszarze b. zaboru rosyjskiego.

funduszków, przeznaczonych na podniesienie dochodów lub zwiększenie majątku lasów państwowych.

Oдноśnie **przedsiębiorstw państwowych**, a mianowicie, przedsiębiorstw przemysłowych, kredytowych, komunikacyjnych i handlowych (monopole), ogłoszony w okresie sprawozdawczym materiał ustawy jest nader obfity. Z pośród **przedsiębiorstw o charakterze przemysłowym**, których ustroj administracyjny uległ w myśl postulatów pierwszej ustawy o naprawie Skarbu Państwa zasadniczym zmianom, wymienić należy „Wydawnictwo Monitor Polski, Dziennik Urzędowy Rz. P.”, „Polską Agencję Telegraficzną”, „Państwowe Zakłady Przemysłowo Szkolne dla inwalidów w Piotrkowie”. Одноśnie statuty ogłoszone w załączeniu do R. P. R. z dnia 26. VI. 24. (Dz. U. nr. 55/546, 547, 548) przewidują w dwóch pierwszych przypadkach osobowość prawną, w trzecim samodzielność gospodarczą z posiłkową odpowiedzialnością finansową Skarbu Państwa. Poza tem wymienić należy statuty „Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie” oraz „Państwowych Zakładów Wodociagowych na Górnym Śląsku” nadane R. P. R. z dnia 28. VI. 24. (Dz. U. 56/568, 569). Statuty przyznają przedsiębiorstwom osobowość prawną oraz dostatecznie szeroko zakreśloną samodzielność gospodarczą, zasadnicze wytyczne gospodarki finansowej jednak, w szczególności w zakresie budżetu, jak również zatwierdzanie rachunków zysków i strat wzgl. bilansów, zastrzeżone są Ministrom Przemysłu i Handlu wzgl. Robót Publicznych oraz Ministrowi Skarbu. — Co się tyczy przedsiębiorstwa „Państwowych Zakładów Wodociagowych na Górnym Śląsku”, które poza odsetkami od kapitału zakładowego nie mają przynosić Skarbowi Państwa ani zysków ani strat, to rozpoczęło ono swa działalność z dniem 1. VIII. 24. na mocy R. M. R. P. z dn. 27. V'n. 24 (Dz. U. 67/654). — Wspomnieć wreszcie należy o zdecydowanej R. P. R. z dn. 29. VI. 24. (Dz. U. 56/575) sprzedaży nieruchomości Państwowych Zakładów Graficznych w Warszawie po cenie nie niżej trzech i pół milionów złotych. — Co się tyczy **państwowych instytucyj kredytowych**, to jest ich obecnie trzy, mianowicie: **Bank Gospodarstwa Krajowego, Państwowy Bank Rolny i Poczta Kasa Oszczędności. Bank Gospodarstwa Krajowego** powstał r. ub. przez fuzję trzech państwowych instytucyj kredytowych, w szczególności Polskiego Banku Krajowego, Państwowego Banku Odbudowy i Zakładu Kredytowego Miast Małopolskich (R. P. R. z dnia 30. V. 24. Dz. U. 46/477). Statut

Banku, ogłoszony R. M. S. z dn. 31. V. 24. (Dz. U. 46/478)³⁾ stwierdza przedewszystkiem osobowość prawną oraz charakter państwowy instytucji, kapitał zakładowy składa się z udziału Państwa i przedsiębiorstw państwowych (minimum 60%) oraz udziałów samorządów. Zadaniem banku jest popieranie odbudowy kraju przez udzielanie kredytu długoterminowego drogą emisji listów zastawnych, obligacji komunalnych, kolejowych i bankowych oraz wykonywanie wszelkich czynności bankowych ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb Państwa i samorządów. Za wkładki oszczędności i odsetki Skarb Państwa gwarantuje do wysokości 5 milionów złotych (§ 68). Czysty zysk Banku przeznacza się w 75% na utworzenie specjalnych rezerw dla emitowanych papierów wartościowych oraz na utworzenie funduszu rezerwowego, 25% pozostaje do dyspozycji Skarbu Państwa i samorządów. Majątek i dochody Banku są wolne od podatków z wyjątkiem podatku gruntowego i od nieruchomości. Na zasadzie R. M. S. z dnia 31. V. 24. (Dz. U. 46/479) Bank Gospodarstwa Krajowego rozpoczął swą działalność z dn. 4. VI. 24 r. — Odnośnie Państwowego Banku Rolnego nadmienić należy, że zasadnicza ustawa z dnia 10. VI. 21 r. zmienioną została w licznych szczegółach R. P. R. z dn. 4. V. 24 (Dz. U. 43/450). W szczególności podwyższoną została bezprocentowa niewycofalna dotacja Skarbu Państwa na kapitał zakładowy o sumę trzech milionów złotych. Poza-tem Bank otrzymał prawo do wypuszczenia listów zastawnych do wysokości 30-krotnej swego kapitału zakładowego łącznie z funduszem rezerwowym, natomiast odnośne pożyczki wydawane w listach zastawnych mają być zabezpieczone hipotecznie na pierwszym miejscu. Państwowy Bank Rolny uprawniony jest do bezpośredniego ściągania opłat stemplowych, od wszelkich podatków bezpośrednich natomiast zupełnie jest zwolniony. Ustawodawstwo dotyczące Państwowego Banku Rolnego dopełniają R. M. S. z dnia 19. II. 25 (Dz. U. 22., 156)⁴⁾ w sprawie przyjmowania na poczet podatku majątkowego (po 80%) listów zastawnych Państwowego Banku Rolnego (8%-towych z 31-letnim terminem umorzenia) oraz R. R. M. z dnia 7. I. 25 (Dz. U. 4/37) powierzające Państwowemu Bankowi Rolnemu likwidację spraw b. rosyjskich państwowych

³⁾ Z drobnymi zmianami wprowadzonymi R. M. S. z dn. 26. VI. 24. (Dz. U. 59/597)

⁴⁾ Uchylające R. M. S. z dnia 16. VII. 24 r. (Dz. U. 64/634).

Banków Szlacheckiego i Włociańskiego⁵). — Co się wreszcie tyczy **Pocztowej Kasy Oszczędności** (P. K. O.) to wydany został jako załącznik do R. P. R. z dnia 27. VI. 24 (Dz. U. 55/545) nowy statut regulujący całość kształt interesów tej instytucji. Rozporządzenie samo przewiduje odnośnie P. K. O. nadanie jej osobowości prawnej, następnie zwalnia m. in. dokumenty dotyczące obrotu P. K. O. od opłat stemplowych, zaś procenty od wkładów oszczędnościowych od podatku od kapitałów i rent oraz podatku dochodowego. Pozatem P. K. O. wolną jest od osobistych podatków państwowych i komunalnych i od podatku przemysłowego. Czysty zysk instytucji przeznaczony jest na utworzenie funduszu zapasowego lokowanego w papierach państwowych tak długo, dopóki nie osiągnie 10% sumy wszystkich kont czekowych i oszczędnościowych. Od chwili tej cały zysk wraz z odsetkami z funduszu zapasowego przelewany będzie corocznie do Skarbu Państwa. — W związku z powyższym wspomnieć należałoby tu także o ustawie z dnia 19. XII. 24 r. (Dz. U. 1925 : 2/15) zatwierdzaj, zmiany w statucie **Banku Polskiego**, w którym Skarb Państwa posiada niewielki coprawda udział. Odnośne zmiany uchwalone przez nadzwyczajne walne zebranie akcjonariuszów Banku Polskiego z dnia 17. VI. 24 r. dotyczą wykonywania praw akcjonariusza (udział w Walnym Zgromadzeniu i głosowanie na niem) przez pełnomocnika i umożliwiają w szczególności korzystanie z tych praw także akcjonariuszom posiadającym mniej niż 25 akcji. — Zwrócić należałoby także uwagę na ustawę z dnia 31. VII. 24 r. (Dz. U. 73/723) uprawniającą Skarb Państwa na równi z akcjonariuszami spółek akcyjnych do wykorzystywania prawa poboru akcji nowej emisji zamiast akcjonariuszów, którzy ze swego prawa poboru nie korzystali. Przywilej powyższy służyć ma Skarbowi Państwa do dnia 31. XII. 1927 jedynie w stosunku do spółek akcyjnych założonych przed dniem 1. VIII. 14 r. — W końcu przytoczyć należałoby tu jeszcze szereg rozporządzeń wydanych w związku z wprowadzeniem w roku ub. nowego ustroju pieniężnego, mianowicie: R. M. S. z dnia 27. V. 24 r. (Dz. U. 44/473) o wymianie marek polskich (z ostatecznym terminem 31. V. 25), R. M. S. z dnia 26. V. 24 (Dz. U. 45/476) o ustaleniu wzorów monet (złotych po 100, 50, 20 i 10 złotych, srebrnych po 5, 2 i 1 zł, niklowych po 50, 20 i 10 gr, brązowych po 5, 2 i 1 gr), R. P. R. z dnia 28. VI. 24 r. (Dz. U.

⁵) Porównaj R. P. R. z dnia 27. XII. 24 r. (Dz. U. 115/1025).

56/564) podwyższające moc umarzania biletów zdawkowych jedno i dwuzłotowych do 100 zł⁶⁾ i pozostawiające im charakter prawnego środka płatniczego także po 1. I. 25 r., R. M. S. z dnia 21. X. 24 r. (Dz. U. 94/879) o wymianie biletów zdawkowych poniżej jednego złotego (z ostatecznym terminem 31. I. 25 r.) i R. M. S. z dnia 1. VIII. 24 r. (Dz. U. 82/785) wydane w porozumieniu z innymi Ministrami w sprawie przerachowania na złote sum pieniężnych wyrażonych w obowiązujących przepisach prawnych w walutach państw zaborecznych — o ile przerachowanie ich na mk. pol. lub złote nie zostało już uskutecznione. —

Dochody Państwa, z **publicznych środków komunikacyjnych** obejmują obok dochodów z komunikacji wodnej (wydana została ustawa z dnia 31. VII. 24 r. Dz. U. 79/768 o budowie kanałów i regulacji rzek przez Państwo lub koncesjonowane przedsiębiorstwa oraz ustawa z dnia 25. VII. 24 r. Dz. U. 79/764 o morskich opłatach portowych⁷⁾ przedewszystkiem dochody z Poczty i Telegrafów oraz Kolei Żelaznych. Zasady prawne, na których opiera się wyłączna eksploatacja urzędów pocztowych, telegraficznych i telefonicznych przez Państwo, znalazły wyraz w nowej ustawie (z dnia 3. VI. 24 r. Dz. U. 58/584) znoszącej dawniejszą z 1919 r. Poza tem ogłoszoną została R. M. P. i H. z dnia 26. II. 25 r. (Dz. U. 26/188) taryfa pocztowa i telegraficzna zawierająca stawki w obrocie telegraficznym a częściowo także pocztowym w porównaniu do taryfy z dnia 15. IV. 24 r. dość znacznie podwyższone⁸⁾. Wymienić należałoby tu jeszcze R. M. P. i H. z dnia 10. X. 24 r. (Dz. U. 99/915) wydane w sprawie eksploatacji radjotelegrafji i — telefonji przez Państwo i osoby prywatne, R. M. P. i H. z dnia 13. XII. 24 r. (Dz. U. 109/984) dotyczące należności instalacyjnych telefonicznych oraz R. M. P. i H. z dnia 17. XI. 24 r. (Dz. U. 102/940) zarządzające wydanie nadzwyczajnego nakładu znaczków pocztowych (po cenie nominalnej o 50 gr wyższej) przeznaczonego w swojej nadwyżce o łącznej sumie 550.000 zł na potrzeby Skarbu Państwa.

Co się tyczy Kolei Żelaznych to zasady gospodarczo-finan-

⁶⁾ Zamiast 10 zł według R. P. R. z dnia 14. IV. 24 r.

⁷⁾ Porówn. R. M. R. P. z dnia 2. VI. 24 r. (Dz. U. 52/530) wydane w porozumieniu z M. S. w przedmiocie opłat na wodach publicznych śródlądowych.

⁸⁾ Stawki taryfy pocztowej częściowo zostały już podwyższone R. M. P. i H. z dnia 20. XII. 24 r. (Dz. U. 113/1009).

sowe tego przedsiębiorstwa państwowego uregulowane zostały obok ustawy z dnia 12. VI. 24 r. (Dz. U. 57/580) w zakresie działania Ministra Kolei przede wszystkim R. P. R. z dnia 28. XII. 24 r. (Dz. U. 116/1034) o przedsiębiorstwie dla eksploatacji kolei państwowych. W myśl wspomnianego rozporządzenia przedsiębiorstwo Polskich Kolei Państwowych działa jako samodzielna gospodarczo jednostka z możliwością zaciągania w granicach normalnej eksploatacji wszelkich zobowiązań, za które odpowiada posiłkowo Skarb Państwa. Przedsiębiorstwo obowiązane jest pokrywać swe wydatki z własnych dochodów i prowadzi gospodarkę na podstawie budżetów, planów finansowych i bilansów zatwierdzanych przez Ministra Kolei w porozumieniu z Ministrem Skarbu. Świadczenia na rzecz Państwa lub przedsiębiorstw państwowych winny być przedsiębiorstwu Polskich Kolei Państwowych opłacane. Przedsiębiorstwo posiada obok funduszy obrotowego, zapasowego i emerytalnego fundusz meljoracyjny powstający przez odliczenie 2% od dochodu brutto a przeznaczony na uzupełnienie wydatków przy perjodycznej zmianie części składowych kolei oraz fundusz inwestycyjny, na który składają się długoterminowe pożyczki zaciągnięte przez Państwo dla celów rozszerzenia przedsiębiorstwa i powiększenia jego majątku. Z czystego zysku (po wypłaceniu normalnego uposażenia pracowników) przeznaczają się maksymalnie połowę na dodatkowe wynagrodzenie pracowników, którzy przyczynili się do zadawalających wyników eksploatacji, resztę przelewa się jako czysty zysk Państwa do kas skarbowych. Do ogólnego budżetu państwowego włącza się jedynie czysty dochód lub deficyt przedsiębiorstwa oraz budżet dochodów i wydatków nadzwyczajnych, sam budżet przedsiębiorstwa" wraz z planem finansowym stanowiąc ma załącznik do budżetu państwowego. Z dniem 1-go I. 1925 roku. wprowadzoną została na kolejach normalnotorowych taryfa towarowa (część II., III., IV. i V. ogłoszone jako załącznik do R. M. K. z dn. 30. XI. 24. Dz. U. 117/1061) znosząca odpowiednie części poprzedniej taryfy z r. 1923 oraz wszelkie zmiany i uzupełnienia wydane w międzyczasie.⁹⁾ — Odnośnie dochodów skarbowych z monopolów, stanowiących tak ważną część budżetu państwowego, zwrócić należy uwagę, że w okresie

⁹⁾ Drobnym modyfikacjom uległa nowa taryfa na zasadzie R. M. K. z dn. 28. II. 25 (Dz. U. 24/164).

sprawozdawczym wprowadzono ostatecznie w życie trzy najważniejsze monopole, mianowicie monopol **solny**, **tytoniowy** i **spirytusowy**. Rozszerzenie monopolu sprzedaży **sol** na obszar całej Rzeczypospolitej, przewidziane przez drugą ustawę o naprawie Skarbu, uskutecznione zostało z dn. 30. I. 25 na skutek R. P. R. z dn. 30 XII. 24 (Dz. U. 117/1043). Wspomniane rozporządzenie stwierdza przede wszystkim, że kupno i sprzedaż soli jadalnej, wywóz i przywóz jej z zagranicy oraz wszelki inny obrót solą jest wyłącznym przywilejem Skarbu Państwa. Minister Skarbu ma prawo oznaczać ceny nabycia i sprzedaży soli, sprzedawać sól ewentualnie po cenach niższych oraz zwalniać z pod zajęcia monopolowego sól wyprodukowaną w salinach prywatnych, o ile jest przeznaczoną na eksport. Przywóz soli z zagranicy możliwy jest tylko za zezwoleniem Ministra Skarbu i za opłatą (poza cłem) specjalnej „należytości monopolowej”. Przepisy wykonawcze do powyższego rozporządzenia zawiera R. M. S. z dn. 19 II. 25 (Dz. U. 19/142). Rozporządzenie ustala, ceny i opłaty oraz reglementuje ściśle cały hurtowny handel solą. Organem powołanym do nabywania i sprzedawania soli na potrzeby monopolu jest Biuro Sprzedaży Soli w Warszawie, podlegające bezpośrednio Ministerstwu Skarbu. Sprzedawca hurtowy, zakupujący (za uprzednim zezwoleniem) w Biurze Sprzedaży Soli w Warszawie, sprzedawać może dalej tylko po cenach ustanowionych przez izbę skarbową i zobowiązany jest do prowadzenia szczególnych ksiąg, uwidaczniających obrót przez niego dokonywany celem umożliwienia władzom skarbowym prawidłowej kontroli. — Co się tyczy monopolu tytoniowego, to wszedł on definitywnie w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej jako monopol produkcji z dn. 1. VIII. 24¹⁰⁾ na skutek R. M. S. z dn. 31. III. 24 przewidującego wypowiedzenie fabrykom prywatnym koncesyj, przyznanych im na czas przejściowy w myśl zasadniczej ustawy, z dn. 1. VI. 1922. W r. b. wspomniana ustawa uzupełniona została ustawą z dn. 4. II. 25 (Dz. U. 19/137) rozszerzającą uprawnienia przyznane robotnikom zatrudnionym w prywatnych fabrykach tytoniowych¹¹⁾ także na pracowników biurowych, którzy pracowali w danych fabrykach przynajmniej 6 miesięcy bezpośrednio przed wykupieniem tychże oraz pobierali przy końcu nie więcej jak 600 zł. miesięcznie.

¹⁰⁾ Na obszarze województwa śląskiego z dn. 15. VIII. 24.

¹¹⁾ Przejęcie przez państwowe fabryki na warunkach przynajmniej takich samych, jak dotychczas, ewentualnie 6 miesięczna odprawa.

Przepisy wykonawcze do powyższej ustawy ogłoszone zostały R. M. S. z dn. 8. III. 25 (Dz. U. 26/187), które ustanawiało jako termin ostateczny dla zgłaszania odnośnych pretensyj dzień 30. IV. 25. Z innych rozporządzeń dotyczących wykonania ustawy monopolowej wymienić należy tutaj R. M. S. z dn. 6 XII. 24 (Dz. U. 1925: 2/17) o uprawie tytoniu na rok 1925 (uprawa dozwolona tylko w niektórych województwach, mianowicie południowo - wschodnich, produkcja w całości przeznaczona dla Monopolu, nasienia do uprawy wydaje Monopol, używanie innych zakazane), R. M. S. z dn. 24. XII. 24 (Dz. U. 1925: 7/53) wydane w sprawie ustalenia wzorów ksiąg poborowych sprzedawców wyrobów tytoniowych (hurtownicy obowiązani są prowadzić księgę składową - towarową i księgę kontową detalicznych sprzedawców, ostatnich obowiązuje jedynie prowadzenie księgi przychodów wyrobów tytoniowych), R. M. S. z dn. 16. I. 25 (Dz. U. 13/90) redukujące wysokość rabatu handlowego dla sprzedawców wyrobów tytoniowych (z 22/o pierwotnie) do 13¹/₂%, wreszcie R. M. S. z dn. 12. III. 25 (Dz. U. 35/238) o przywozie tytoniu z zagranicy (przywóz tylko za zezwoleniem Dyrekcji Polskiego Monopolu Tytoniowego i za opłatą dość znacznej „należności monopolowej”¹²). — Wprowadzenie w życie z dn. 1. I. 25 monopolu **spirytusowego** (część pierwsza ustawy z dn. 31. VII. 24 Dz. U. 78/756) poprzedziło w roku ubiegłym podwyższenie podatku od spirytusu przewidziane drugą ustawą o naprawie Skarbu i zarządzone R. P. R. z dn. 20. VIII. 24 (Dz. U. 74/738), natomiast część druga i trzecia ustawy monopolowej dotyczące produkcji i przerobu spirytusu oraz nadzoru skarbowego weszły w życie już z początkiem października r. ub. Na zasadzie części pierwszej ustawy monopolowej objęte są monopolem państwowym w szczególności: zakup i sprzedaż spirytusu oraz wyrób i sprzedaż czystych wódek; natomiast wyrób wódek gatunkowych i likierów (także drożdży i octu), jak również wyrób i oczyszczanie spirytusu pozostawione są przedsiębiorczości prywatnej, jednak za pozwoleniem Ministra Skarbu. Celem wykonania uprawnień powyżej wymienionych stworzona została Dyrekcja Państwowego Monopolu Spirytusowego. Państwowy Monopol Spirytusowy posiada osobowość prawną. D. P. M. S. działa na zasadzie odrębnego preliminarza, zatwierdzonego przez Ministra Skarbu po zasięgnięciu opinii Pań-

¹²) Rozporządzenie nie odnosi się do wyrobów tytoniowych poniżej 1 kg, które podróżni przekraczający granicę przywożą ze sobą.

stwowej Rady Spirytusowej. Preliminarz ten jest załączony do ogólnego budżetu państwowego. W ogólnym budżecie podaje się tylko nadwyżkę dochodów (wzgl. deficyt). Bilans i rachunek zysków i strat zestawia D. P. M. S. według zasad księgowości handlowej. 1/0 czystego zysku przeznaczają się na walkę z alkoholizmem. Przy Ministerstwie Skarbu stworzoną zostaje Państwowa Rada Spirytusowa (składająca się z 18 osób) jako organ doradczy. Połowę członków wyznaczają Ministrowie Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych, druga połowa składa się z powołanych przez Ministra Skarbu przedstawicieli przemysłu spirytusowego wzgl. odpowiednich organizacji kupieckich¹³). D. P. M. S. ustala najpóźniej 1. III. ogólne swe zapotrzebowanie na cały następny rok kalendarzowy. Po dokonaniu repartycji odnośne ilości podane zostają we wrześniu każdego r. przedsiębiorcom gorzelnianym i dostarczone być winny w sposób określony i po cenie monopolowej, oznaczonej przez Ministra Skarbu po zasięgnięciu opinii P. R. S. Nadwyżkę ponad konsumpcję wewnętrzną przeznaczają się na eksport, przekazując ją specjalnym organizacjom spółdzielczym. Monopolowa cena składa się zasadniczo (t. zn. nie licząc pewnych mniejszych dodatków lub potrąceń) z t. zw. „podstawowej ceny monopolowej”. Cenę tę ustala każdego roku w listopadzie Minister Skarbu po wysłuchaniu P. R. S. Podstawową cenę monopolową ustanawia się dla każdego województwa oddzielnie i w tej wysokości, aby pokrywała przeciętne koszty produkcji spirytusu dobrze prowadzonej gorzelni rolniczej. Ta podstawowa cena monopolowa ulega pewnym zmianom o tyle, że małym gorzelniom dolicza się pewien dodatek (do 15%), w odniesieniu do wielkich gorzelni stosuje się pewne potrącenia (do 10%, ewent. więcej). Rektyfikowanie t. zn. oczyszczanie spirytusu dokonywane jest w zakładach prywatnych na warunkach i po cenach określonych przez Ministra Skarbu (po zasięgnięciu opinii P. R. S.) — Spirytus i czyste wódki monopolowe sprzedaje D. P. M. S. albo we własnych składach albo w koncesjonowanych sklepach prywatnych. Cena sprzedaży spirytusu składa się: 1) z opłaty skarbowej,

¹³) Porównaj R. M. S. z dn. IO. X. 24 (Dz. U. 91/858) o utworzeniu tymczasowej D. P. M. S. i tymczasowej P. R. S. oraz R. M. S. z dnia 22. I. i 19. II. 25 (Dz. U. 14/95 i 25/166) o organizacji D. P. M. S. i w przedmiocie statutu P. R. S.

określanej corocznie przez Ministra Skarbu¹⁴), 2) z ceny kosztów własnych spirytusu oczyszczonego, 3) z dopłaty, wynoszącej przy spirytusie dostarczanym fabrykantom wódek gatunkowych 25% opłaty skarbowej i ceny kosztów własnych. Niższe są ceny spirytusu, przeznaczanego na cele lecznicze, naukowe, domowe. Znacznie niższe (nawet od kosztów własnych) mogą być ceny spirytusu przeznaczon. do celów technicznych, oświetleniowych i napędowych; określa je Minister Skarbu po wysłuchaniu P. R. S. Przy cenie sprzedaży czystych wódek monopolów, odróżnić należy cenę hurtową i detaliczną; obydwie określa corocznie Min. Skarbu. Cena hurtowa składa się: 1) z opłaty skarbowej, 2) ceny kosztów własnych spirytusu oczyszczonego, 3) ceny kosztów wyrobu czystych wódek oraz kosztów handlowych i administracyjnych DPMS. Co się tyczy obrotu z zagranicą, to przywóz spirytusu i napojów wyrabianych ze spirytusu dozwolony jest tylko za zezwoleniem Min. Skarbu i Przemysłu i Handlu i odpowiednią opłatą; natomiast przy wywozie wódek gatunkowych zwróconą zostaje opłata skarbowa oraz 25% dodatek. — Z licznych rozporządzeń wydanych w związku z ustawą o monopolu spirytusowym wymienić należy tu: RMS. z dn. 22. IX. i 31. X. 24. (Dz. U. 86/826 i 97/906) o uregulowaniu produkcji spirytusu w okresie przejściowym, RMS. z dn. 27. XII. 24. (Dz. U. 116/1037) ustalające cenę kosztów własnych spirytusu oczyszczonego za r. 1925 (105 zł za hektolitr spirytusu 100%-go) oraz wysokość opłaty skarbowej (410 zł od wyrobu krajowego, 650 zł od zagranicznego), RMS. z dn. 22. XI. 24. (Dz. U. 1925 2/16) regulujące prawo odpędu spirytusu na obszarze każdego województwa, RMS. z dn. 16. II. i 2. III. 25. (Dz. U. 19/141 i 25/169) dotyczące cen za spirytus odpędzony w kampanji r. 1924/25 oraz cen sprzedaży spirytusu i wódek monopolowych, wreszcie dwa obszernie RMS. z dn. 10. III. i 12. III. 25. (Dz. U. 31/218 i 28/201), z których pierwsze zawiera przepisy wykonawcze do ustawy o monopolu spirytusowym o charakterze przeważnie technicznym, drugie reguluje w szczególności sposób wyrób i sprzedaż wódek niemonopolowych (zawiera przepisy co do koncesji, wymaganych urządzeń fabrycznych, obowiązków przedsiębiorców, zakresu kontroli władz i t. d.).

¹⁴) Opłata obejmuje także pewien udział związków komunalnych, odnośnie rozdziału i wypłaty tego udziału obowiązują przepisy ustawy z dn. 11. VIII. 23 o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

— Odnosnie monopolu **sacharyny** i **loterii** nadmienić należy, że w wykonaniu RRM. z dn. 21. XII. 22. wydane zostały RMS. z dn. 30. XII. 24. (Dz. U. 1925: 9/64) szczegółowe przepisy co do fabrykacji i zbytu sztucznych środków słodzących oraz, że wynikające z wykonania zasadniczej ustawy loteryjnej z dn. 26. III. 20. kwestje dotyczące w szczególności udzielenia pozwoleń na urządzenie loterii prywatnych¹⁵⁾ uregulowane zostały RMS. z dn. 7. V. 24. (Dz. U. 54/541). — Zwrócić uwagę należy w końcu także na RPR. z dn. 27. XII. 24. (Dz. U. 114/1022) upoważniające władzę skarbową db wypowiedzenia (za pewnymi wyjątkami) w ciągu r. 1925 i 1926 dotychczasowych koncesyj na przedsiębiorstwa sprzedaży wyrobów monopolowych bez odszkodowania i bez podania powodu, jedynie za zwrotem niewykorzystanej części patentu, i to niezależnie od wypadków przewidzianych w obowiązujących ustawach i rozporządzeniach.

Poza dochodami z własnego gospodarstwa drugą kategorię dochodów państwowych stanowią **opłaty**, pobierane — w przeciwieństwie do podatków — za różnego rodzaju świadczenia ze strony państwa. Z pośród dość licznych w tej dziedzinie w okresie sprawozdawczym wydanych ustaw i rozporządzeń wymienić wypada w szczególności: ustawę z dn. 17. VII. 24. (Dz. U. 69/672) w sprawie paszportów zagranicznych¹⁶⁾ oraz odpowiednie rozporządzenie wykonawcze MS. i MSW. z dn. 1. VIII. 24. (Dz. U. 69/677¹⁷⁾) zastąpione rozporządzeniem z dn. 27. X. 24. (Dz. U. 95/887)¹⁸⁾ wzgl. z dn. 30. III. 25. (Dz. U. 33/233)¹⁹⁾, następnie RRM. z dn. 17. XII. 24. (Dz. U. 112/995) w sprawie opłat statystycznych pobieranych w formie specjalnych znaczków (wydawanych przez Główny Urząd Statystyczny) oraz RRM. z dn. 17. XII. 24. (Dz. U. 113/1003) ustalające taryfę opłat statystycznych w walucie złotowej²⁰⁾, dalej szereg rozporządzeń wydanych w sprawie opłat sądowych, w szczególności: RRM. z dn. 30. VII. 24.

¹⁵⁾ Opłata koncesyjna ustalona w wysokości 10% od kapitału gry.

¹⁶⁾ Opłaty ulgowe ustalone w wysokości 20 wzgl. 25 złotych.

¹⁷⁾ Opłata zasadnicza: 500 zł.

¹⁸⁾ Opłata za paszport zagraniczny jednorazowy: 100 zł., za wielokrotny 250 złotych.

¹⁹⁾ Opłata za paszport zagraniczny jednorazowy: 250 zł., za wielokrotny 750 złotych.

²⁰⁾ Opłaty ustalone w wysokości od 5 groszy do 5 złotych.

(Dz. U. 71/689) ustanawiające takse dla komorników sądowych, RPR. z dn. 3. X. i 27. XII. 24. (Dz. U. 89/844 i 114/1015) o opłatach sądowych w sprawach związanych z przerachowaniem wierzytelności prywatno- i publicznoprawnych, ponadto ustawy z dn. 11. IV. 24. (Dz. U. 43/449)²¹⁾ i z dn. 12. VI. 24. (Dz. U. 56/562) w przedmiocie opłat sądowych na obszarze Górnego Śląska wzgl. b. zaboru austriackiego, wreszcie wydane zostały w kwestji opłat pobieranych przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu wzgl. podlegające temu Ministerstwu urzędy: ustawa z dn. 8. VII. 24. (Dz. U. 69/671) w przedmiocie opłat od uprawnień górniczych²²⁾, ustawa z dn. 19. XII. 24. (Dz. U. 1925: 5/41) zmieniająca taryfę opłat patentowych, RMP. i H. z dn. 25. IV. 24. (Dz. U. 39/415) o opłatach za czynności urzędów miar²³⁾ i RMP. i H. i MS. z dn. 3. VII. 24. (Dz. U. 58/592) oraz z dn. 12. XI. 24. (Dz. U. 99/916) w sprawie opłat probierczych. Wspomnieć należałoby tu w końcu z zakresu Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej także o opłatach ubezpieczeniowych, co do których wydane zostało RRM. z dn. 1. X. 24. (Dz. U. 88/838). Inne opłaty, mianowicie t. zw. „opłaty stemplowe”, o ile moment odpłatności za pewne bezpośrednie świadczenia państwowe u nich zanika, nie są opłatami w ścisłym słowa znaczeniu, a podatkami, przeważnie obrotowymi.

W dziedzinie **podatków**, tej trzeciej zasadniczej dziedzinie dochodów państwowych, dokonane zostały w okresie sprawozdawczym liczne, nieraz nawet dość daleko idące zmiany w istniejących już przepisach prawnych, natomiast nowe zupełnie ustawy podatkowe o charakterze podstawowym uchwalone były w niewielkiej stosunkowo ilości. W zakresie **podatków pośrednich** coprawda, spożywczych i obrotowych, tak zbliżonych pod niejednym względem do monopolów i opłat, daje się jeszcze stwierdzić pewne zasadniczo nowe ujęcie niektórych dziedzin podatkowych w formie odpowiedniego, zupełnie odrębnie ukształtowanego ustawodawstwa. Dotyczy to w obrębie **podatków spożywczych** przede wszystkim opodatkowania **piwa**. Podatek od piwa

²¹⁾ Do tego R. R. M. z dn. 9. V. 24 (Dz. U. 43/452).

²²⁾ Do tego R. M. P. i H. i M. S. z dn. 29. VIII. 24 (Dz. U. 82/792) przewidujące m. i. założenie „Katastru nadań górniczych”.

²³⁾ Częściowo zmienione R. M. P. i H. z dn. 12. VII. 24 (Dz. U. 63/623) wzgl. z dnia 18. II. 25 (Dz. U. 19/144).

pobierany był aż do r. ub. w poszczególnych b. zaborach według różnych systemów. Ustawa z dn. 12. VI. 24. (Dz. U. 65/635) o opodatkowaniu piwa, wchodząca w życie z dn. 1. I. 25., wprowadza w tym względzie zasadniczą unifikację rozciągając swą moc prawną na obszar całej Rzeczypospolitej. Na zasadzie wspomnianej ustawy pobiera się podatek od piwa w dwóch formach: 1) jako podatek od wyrobu piwa (w wysokości 40 zł od każdych 1500 hl brzeczki gorącej w chwili ukończenia warki), 2) jako podatek spożywczy (od piwa pełnego wyrobionego w browarze w ciągu roku obrachunkowego w wysokości: 6 zł za hl od pierwszych 2000 hl, 6,30 zł od następnych 8000 hl, 6,60 zł od produkcji ponad 10.000 hl). Od piwa dubeltowego płaci się podatek o połowę wyższy, od piwa mocnego — dwa razy wyższy, jak od pełnego. Ustawa w art. 5. rozdz. 2 szczegółowo określa rodzaj piwa pełnego, dubeltowego i mocnego (zawartość ekstraktu brzeczki: 9—13%, 13—20%, ponad 20%). Wyrób piwa słabego (zawartość ekstraktu poniżej 9%) jest zasadniczo wzbroniony, możliwy tylko za specjalnym pozwoleniem Ministra Skarbu; podatek w danym razie pobierany jest jednak w tej samej wysokości, jak za piwo pełne. Warzenie piwa w browarze dokonuje się pod ścisłą kontrolą władz skarbowych, które o każdorazowym rozpoczęciu i ukończeniu warki winny być naprzód powiadomione. Podatek spożywczy, płatny jest co miesiąc i może być — najdłużej na 6 tygodni — kredytowany. Piwo wywożone (pod kontrolą skarbową) zagranicę wolne jest od podatku spożywczego, natomiast piwo przywożone z zagranicy (lub Gdańska) opłaca najwyższą stawkę podatku spożywczego (6,60 zł za hl). — Do ustawy z dn. 12. VI. 24. wydane zostały nader szczegółowe przepisy wykonawcze RMS. z dn. 25. VIII. 24. (Dz. U. 90/850)²⁴⁾, sprostowane OMS. z dn. 27. X. 24. (Dz. U. 94/883), a częściowo także zmienione RMS. z dn. 30. I. 25. (Dz. U. 16/107)²⁵⁾. — Pozatem wymienić należy tu z zakresu podatków konsumcyjnych RMS. i P. i H. z dn. 10. V., 2. VI. i 9. VIII. 24. (Dz. U. 43/454, 55/559, 85/821) obniżające — ze względu na kryzys gospodarczy — a w końcu zupełnie kasujące podatek węglowy płacony przez kopalnie.

²⁴⁾ Przewidującym m. i. uwolnienie od podatku piwa przeznaczonego dla pracownik^{ów} browaru.

²⁵⁾ M. i. termin kredytowania podatku ściśle sprecyzowany — w sensie dla Skarbu korzystnym.

W szczególności obniżony został na skutek pierwszego rozporządzenia podatek węglowy obciążający mniejsze kopalnie dąbrowieckie z 14 na 3%, następnie drugie rozporządzenie, kasując ten podatek, zmniejszyło ciężar podatkowy kopalń górnośląskich z 15 do 5%, a większych dąbrowieckich oraz krakowskich z 12,5 wzgl. 8 do 3%, wreszcie ostatniem rozporządzeniem wstrzymany został zupełnie pobór podatku od węgla wywiezionego z kopalń wzgl. zużytego przez kopalnie na własne potrzeby po dniu 15. VII. 24. — Odnośnie podatku (konsumcyjnego) od **kart do gry** wspomnieć wystarczy, że ustawą z dn. 6. VI. 24. (Dz. U. 56/561) ustanowioną została na rzecz Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża specjalna opłata w wysokości 50% podatku pobieranego od każdej talji kart przez Skarb Państwa. Opłatę uiszcza się równocześnie z podatkiem, uzyskany zaś dochód przekazuje Skarb Państwa wspomnianemu Towarzystwu w okresach dwumiesięcznych.

Dochody państwa z **ceł**, obciążających obrót towarowy z zagranicą, posiadają charakter nietylko fiskalny, ale są pozatem w znacznej mierze także wynikiem pewnej określonej polityki gospodarczej władz, mającej na celu w szczególności ochronę przemysłu krajowego oraz utrzymanie waluty. Tendencje te znalazły swój wyraz w nowej podwyższonej naogół taryfie celnej z dn. 26. VI. 24. (Dz. U. 54/540), która weszła w życie z dn. 13. VII. 24. zastępując poprzednią z 4. XI. 19 r. W praktyce coprawda nie dało się uniknąć przyznania dość licznych ulg²⁶⁾ na przywóz towarów w kraju potrzebnych, których wykaz ogłoszony został PMS. i P. i H. z dn. 11. VII. 24. (Dz. U. 59/599), uzupełnionym a w szczególności także zmienionym RMS. i P. i H. (oraz R. i D. P.) z dn. 28. VII., 11. IX., 24. IX. i 10. X. 24. (Dz. U. 68/666, 82/787, 85/822, 89/847)²⁷⁾. Na zasadzie wydanej w międzyczasie ustawy z dn. 31. VII. 24. (Dz. U. 80/777) określającej w szczególności kompetencje Ministrów Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych w zakresie regulowania stosunków celnych ogłoszony został RMS., P. i H. oraz R. i RDP. z dn. 12. XII. 24. (Dz. U. 108/977) nowy obszerniejszy wykaz towarów ko-

²⁶⁾ Przeważnie o 20 —, ale i więcej procent.

²⁷⁾ Ulgi na liczne towary przywożone przyznane były także przed wprowadzeniem nowej taryfy celnej (przeważnie o 25, ale i więcej procent) na mocy R. M. S. i P. i H. z dn. 23. V. wzgl. 28. VI. 24 (Dz. U. 47/482, 58/589)-

rzystających z ulg celnych²⁸). Poza to dokonane zostały liczne zmiany i uzupełnienia w obowiązujących stale jeszcze rozporządzeniach MS. i P. i H. z dn. 11. VI. 20. o taryfie celnej²⁹) i MS. z dn. 13. XII. 20. o postępowaniu celnym³⁰). w szczególności co się tyczy opłat manipulacyjnych, ceł maksymalnych oraz uiszczanie cła w monecie złotej. Opłaty manipulacyjne wynoszą w zasadzie nadal 5% (minim. 50 gr), od towarów wolnych od cła są zniżone, w niektórych ściśle, określonych przypadkach natomiast nie są wcale pobierane.³¹) Cło maksymalne w wysokości dwukrotnej stawki normalnej pobierane jest na podstawie RMS., P. i H. oraz R. i DP. z dn. 22. XI. 24. (Dz. U. 102/943) od towarów pochodzących z krajów nie mających z Polską traktatów handlowych — o ile towary polskie gorzej traktowane są jak towary innych państw lub wywóz do Polski popierany jest za pomocą premii jawnych lub ukrytych. Co się wreszcie tyczy uiszczania cła w monecie złotej, to na zasadzie RMS. z dnia 11. VII. 24. (Dz. U. 59/598) złote monety obce, o wadze normalnej, przyjmowane są według wartości (paritetowej) wykazanej w rozporządzeniu. Zwrócić uwagę należy wkońcu także na RMS. z dnia 5. II. 25. (Dz. U. 17/120) w sprawie wpłacania zaliczeń na pokrycie opłat celnych oraz RMS. P. i H. oraz R. i DP. z dnia 26. II. 25. (Dz. U. 26/186) określające warunki, na których należności celne mogą być kredytowane. Kredyt może być udzielany tylko za wystarczającym zabezpieczeniem oraz na wszelkie towary, które służą do celów przemysłowych wzgl. do wzmoczenia i potaniaenia produkcji. Zakredytowane należności uiszczone być winny w terminach 2 ewent. 4 miesięcznych. Stopę procentową ustala Ministerstwo Skarbu. Co do ceł wywozowych, to ustanowioną została równocześnie z uchynieniem dawniejszych rozporządzeń³²) nowa taryfa z dnia 11. IX. 24. (Dz. U. 83/796) przewidująca m. in. — ze

²⁸) Wykaz uzupełniony R. M. S., P. i H. oraz R. i D. P. z dn. 5. i 7. III. 25 (Dz. U. 25/170, 24/165); terminy ważności przedłużone rozporządzeniami z dn. 15. I. i 27. II. 25 (Dz. U. 4/39, 20/147).

²⁹) Por. R. M. S. i P. i H. Dz. U. 1924, poz. 471, 488, 608, 618, 727.

³⁰) Por. R. M. S. Dz. U. 1924, poz. 420, 516, 662, 695.

³¹) Por. R. M. S. i P. i H. z dn. 10. V. 1924 (Dz. U. 42/447) uchylone rozporz. z dn. 27. VII. 1924 (Dz. U. 68/663) uzup. wzgl. zmień. rozp. z dn. 23. IX., 31. XII. 1.924 i 14. III. 25 (Dz. U. 1924: 84/811; 1925: 3/29, 31/219).

³²) Zob. rozp. poz. Dz. U. 1924: 444, 446, 487.

względu na nieurodzaj — cło na wywóz żyta, mąki żytniej i otręb w wysokości 5 zł od 100 kg; stawki te zostały zresztą niebawem podwyższone (do 10 wzgl. 15 zł), a taryfa w zakresie wywozu również i innych środków żywności rozszerzona na mocy RMS, P i H oraz R i DP. z dnia 6. X. 24. (Dz. U. 87/832) oraz 3. III. 25. (Dz. U. 23/161).³³⁾

Ustawodawstwo dotyczące **podatków obrotowych** w właściwym słowa znaczeniu, pobieranych przeważnie w formie t. zw. opłat stemplowych, nie zostało w okresie sprawozdawczym ujednostajnione. Ponieważ odpowiedni projekt rządowy z dnia 3. IV. 24. nie doznał przyjęcia, przedłużoną została moc prawna ustawy z dnia 7. IV. 22. o opłatach stemplowych wraz z późniejszymi zmianami także poza dzień 30. VI., później 31. XII. 24. (ustawy z dnia 25. VI. i 19. XII. 24. Dz. U. 56/563, 118/1065). Zwrócić jednak należy uwagę na rozciągnięcie mocy obowiązującej przepisów o opłatach stemplowych, przeważnie w brzmieniu ustalonym RMS. z dnia 28. IV. 24, na obszar Ziemi Wileńskiej (PMS. z dnia 1. V. 24. Dz. U. 39/421 i z dnia 2. II. 25. Dz. U. 16/1109) oraz na dokonane RMS. z dnia 29. IV. 24. (Dz. U. 40/430) zastosowanie z tego do opłat stemplowych na obszarze Górnego Śląska. Poza tem przeprowadzone zostały w zakresie poszczególnych podatków obrotowych³⁴⁾ przeróżne zmiany, związane częściowo także z wprowadzeniem w życie nowej waluty. Wymienić należy tu w pierwszej linii RMS (Sp. i P i H.) z dnia 19. i 28. V. 24. (Dz. U. 50/513, 514, 515) ustanawiające nową tabelę opłat wekslowych w zł (3% Z zaokrągleniami) wzgl. dotyczące wprowadzenia w obieg blankietów wekslowych w walucie złotowej (wartości od 10 gr do 60 zł), następnie RMS, z dnia 7. VI. 24. (Dz. U. 51/524) zmieniające sposób obliczania podatku giełdowego³⁵⁾ (od każdego pełnych lub zaczętych 10 zł. zamiast 100 zł.), R. M. S. z dnia 10. II. 25. (Dz. U. 22/155)³⁵⁾ wydane w sprawie opłat od obligacji ($\frac{1}{2}\%$ od wartości nom.), ustawę z dnia 31. VII. 24 (Dz. U. 73/720) obniżającą stawki podatku od przeniesienia tytułu własności nieruchomości (z 6 wzgl. 10% na 4%), ustawę z dnia 9. VII. 24.

³³⁾ Por. także rozp. z dn. 18. XII. 24 (Dz. U. 112/999). — Poza tem dokonane zostały w taryfie celnej wywozowej mniejsze zmiany rozp. ogłosz. w Dz. U.; p. poz. (1924): 921; (1925) 18, 70, 71, 102, 106, 108, 208.

³⁴⁾ Poza przemysłowym, o którym poniżej.

³⁵⁾ Sprost. O. M. S. z dn. 16. III. 25 (Dz. U. 30/217).

(Dz. U. 69/670) rozciągającą moc obowiązującą ustawy o opłacie stempowej od sprzedaży przedmiotów zbytku na obszar Góra. Śląska³⁶), dalej RPR. z dnia 10. XII. 24. (Dz. U. 107/968) przewidujące pobór opłaty stempowej od fuzji spółek akcyjnych i spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, (w wys. 2½ wzgl. 1% od podwyższonego kapitału spółki przejmującej), wreszcie ustawę z d. 11. XII. 24 (Dz. U. 25: 1/2) uchwaloną w sprawie opłat, jakie płacić mają spółdzielnie (2% od wpłat na udziały, 1 wzgl. 0,3% od obligów³⁷). Zaznaczyć wkońcu należy, że listy zastawne i obligacje wydane z powodu przerachowania na złote zobowiązań prywatno-prawnych na mocy RMS. z dnia 2. I. 25. (Dz. U. 5/46) wolne są od opłat stempowych³⁸), natomiast układy pojednawcze, o ile mają za przedmiot jedynie przerachowanie danych zobowiązań, podlegają na zasadzie RPR. z dnia 3. X. 24. (Dz. U. 89/844) stałej opłacie w wysokości 1 zł.

Podatki bezpośrednie, zarówno od przychodu wzgl. dochodu pobierane, jak i majątkowe, zasadniczym zmianom w okresie sprawozdawczym na ogół nie uległy. Z przychodowych zwracają uwagę na pierwszym miejscu uzupełniające przepisy dotyczące **podatku gruntowego**. Wydane zostało w szczególności RMS. dnia 31. V. V. 24. (Dz. U. 48/490) przewidujące ulgi przy poborze podatku gruntowego (rozłożenie na raty — najwyżej na 2 lata — należności do 1000 zł; w razie poniesionych szkód wojennych lub żywiołowych należności bieżące i zaległe do 500 zł mogą być umorzone), pozatem dokonane zostało przekazanie z dn. 1. I. 25. czynności poboru podatku gruntowego gminom na obszarze województw małopolskich RPR. z dnia 28. VI. 24. (Dz. U. 56/567) (tytułem wynagrodzenia pobierają gminy 3% od sum ściągniętego podatku gruntowego i odsetek za zwłokę). Wydane do wspomnianego rozporządzenia przepisy wykonawcze (RMS. z dnia 14. I. 25. Dz. U. 9/65) regulują w szczególności sposób kontrolę wykonywaną przy przejmowaniu sum przez inspektoraty skarbowe oraz przydział należności

³⁶) Por. rozp. wyk. M. S., z dn. 31. VII. 24 (Dz. U. 71/694); podatek wynosi 10% od ceny sprzedaży.

³⁷) Por. rozp. wyk. M. S. z dn. 16. III. 25 (Dz. U. 30/212); ustawa weszła w życie z dn. 1. IV. 25.

³⁸) Por. R. P. R. z dn. 14. V. 24 (Dz. U. 42/441) § 51.

przypadającej gminom³⁹⁾. — Pobór podatku **budynkowego** unormowany został na podstawie artykułu 25 ustawy z dnia 11. IV. 24. (Dz. U. 39/406) o ochronie lokatorów RPR. z dnia 17. VI. 24. (Dz. U. 51/523). Podatek pobierany jest w gminach miejskich od domów mieszkalnych wraz z zabudowaniami oraz od wszelkiego rodzaju budowli i placów przeznaczonych dla celów gospodarczych, a w gminach wiejskich od budynków o charakterze dochodowym lub zarobkowym nie związanych jednak z produkcją rolną. Przy ustaleniu podstawy opodatkowania rozróżnić należy, czy dane nieruchomości podlegają lub nie podlegają przepisom o ochronie lokatorów. W pierwszym przypadku podstawę wymiaru podatku stanowi surna komornego ustalonego w myśl przepisów ustawy o ochronie lokatorów wzgl. ustalona w ten sam sposób wartość czynszowa nieoddawanych w najem nieruchomości, w drugim przypadku — pełne umowne komorne lub pełna wartość czynszowa nieruchomości nieoddanych w najem. W razach niemożności ustalenia wartości czynszowej nieruchomości niewynajmowanych oblicza się ją w wysokości 5% od wartości obiegowej. Stopa podatku. wynosiła za r. 1924 : 20% sumy stanowiącej podstawę wymiaru. Na zasadzie ustawy z dnia 1. kwietnia 1925 stopa podatkowa zmniejszoną została za rok 1925 do 12%, a za następne trzy lata aż do roku 1928 do 10. 8 i 7%. Wspomnieć należy, że zwolnione są od podatku między innymi budowle nowowzniesione, podlegające przepisom ulgowym z dnia 22. IX. 22. r. oraz nieruchomości, których roczny dochód wzgl. wartość czynszowa nie przekracza 25 złotych. — W dziedzinie **podatku przemysłowego** na uwagę zasługuje ustawa z dnia 9. VII. 1924. (Dz. U. 69/670) rozciągająca począwszy od roku podatkowego 1924 moc obowiązującą ustawy o podatku przemysłowym na obszar Górnego Śląska⁴⁰⁾, pozatem szereg rozporządzeń zawierających uzupełniające przepisy co do wymiaru i poboru podatku przemysłowego, w szczególności: RMS, z dnia 17. VI. 24. (Dz. U. 53/535) określające — celem ustalenia podatku pobieranego od obrotu — przeciętną wartość złotego za

³⁹⁾ W sprawie zmian w rozmieszczeniu ewidencji katastru podatku gruntowego w okręgach izb skarbowych lwowskiej i krakowskiej por. R. M. S. 1924: Dz. U. poz. 588 i 667.

⁴⁰⁾ Por. R. M. S. z dn. 31. VII. 24. (Dz. U. 71/693) regulujące w szczególności stosowanie ustawy w okresie przejściowym.

pierwsze półrocze 1924 na mk. 1800000, następnie RMS, z dnia 20. VI. 24 (Dz. U. 53/536) przepisujące uiszczenie dopłaty do ceny świadectw ustanowionej RPR, z dn. 12. IV, 24. w dwóch ratach — do 30. VI. i 20. VIII. 24., wreszcie RMS, z dn. 5. I. 25. (Dz. U. 2/19) przedłużające termin dla uskutecznienia uzupełniających mianowań członków komisji szacunkowych i odwoławczych do spraw podatku przemysłowego oraz przedstawicieli płatników do udziału w lustracji przedsiębiorstw do dnia 30. VI. 25.⁴¹⁾

W zakresie **podatku dochodowego** wymierzonego w roku 1924 wydane zostały w okresie sprawozdawczym dwa RMS, z dnia 13. VI. i 15. X. 24. (Dz. U. 53/533, 93/869), z których pierwsze przesuwało terminy płatności trzeciej i czwartej raty podatku od dochodu zeznanego na dzień 24. VII. i 24. VIII. 24., drugie ustanawiało jako termin doręczenia nakazów płatniczych podatku ostatecznie przez władze skarbowe wymierzonego — dzień 1. XI. 24., a termin płatności pozostającej części podatku — dzień 15. XI. 24. W r. 1925 obowiązuje podatek dochodowy w formie dość znacznie zmienionej ustawą z dnia 18. III. 25. (Dz. U. 36/242). Ustawa podaje nową skalę progresyjną dla dochodów fundowanych i niefundowanych w złotych. Skala dochodów fundowanych wzrasta w 73 stopniach od sum ponad 1 500 zł do 200 000 zł., stopa podatkowa od 2% z ułamkiem do 25%. Przy dochodzie ponad 200 000 zł podatek wynosi 50 000 zł, a oprócz tego 2.000 zł. od każdych pełnych 8.000 zł ponad 200.000 zł. Pozatem dolicza się przy dochodzie osób fizycznych i spadków wakujących jeszcze $1\frac{1}{2}$ — 15% aż do dochodów ponad dwa miliony zł. Dochody każdego stopnia wyższego nie mogą być jednak w takiej mierze opodatkow., aby dochód netto (po potrąceniu podatku) był niższy, jak odpowiedni najwyższy dochód (netto) stopnia bezpośrednio niższego. Jako terminy płatności podatku ustalone zostały ustawą : dzień 1. V., do którego zapłacić należy połowę podatku od dochodu zeznanego⁴²⁾, i dzień 1. XI., do którego uiszczyć należy resztę należności t. zn. aż do

⁴¹⁾ Por. także R. M. S. z dn. 20. VI. 24. (Dz. U. 55/553) w sprawie opodatkowania obrotu przedsiębiorstw handlowych ze sprzedaży wyrobów tytoniowych.

⁴²⁾ W razie niezłożenia zeznania należy wpłacić (do 1. V.) połowę podatku wymierzonego za poprzedni rok podatkowy.

wysokości podatku przez władze skarbowe wymierzonego. Niezapłacone w terminach sumy zaliczki wzgl. podatku są ściągane przymusowo, Art. 9 ustawy podkreśla, że dodatki do podatku dochodowego przeznaczone na rzecz gmin nie mogą być ustanawiane z wyjątkiem w b. dzielnicy pruskiej wraz z Górnym Śląskiem. Pobierane są tamże w wysokości 4 wzgl. $4\frac{1}{2}$ i 5% — odpowiednio do skali dochodów fundowanych, a w wysokości 3[‰] od dochodów niefundowanych od 15 stopnia danej skali począwszy. Dla dochodów niefundowanych ustalona jest ustawą również nowa skala w złotych, wzrastająca w 70 stopniach od sum ponad 2500 zł do 192000 zł. Stopa podatkowa wzrasta od $1\frac{1}{2}$ [‰] do 25[‰] (poprzednio od 2[‰]). Podstawę wymiaru podatku od dochodów niefundowanych stanowi wynagrodzenie obliczone w stosunku rocznym. Ustawa przewiduje ponadto w zakresie opodatkowania przedsiębiorstw, że dochody „osób biorących czynny udział w zarządzie przedsiębiorstw i zarazem wchodzących do składu zarządu rad nadzorczych, komitetów dyskontowych i komisji rewizyjnych — oraz osób upoważnionych do samodzielnego prowadzenia całego przedsiębiorstwa” nie mogą sumarycznie przewyższać 10[‰] kapitału zakładowego, a przy mniejszym kapitale zakładowym (poniżej 750000 zł) najwyżej 15[‰]; w wypadkach szczegółowo uzasadnionych Min. Skarbu może granice powyższe rozszerzyć⁴³⁾. — Celem dokonania wymiaru podatku dochodowego w r. 1925 wydane zostało RMS, z dnia 9. III. 25. (Dz. U. 28/200) podające, podobnie jak odpowiednie rozporządzenia z 15. II. i 14. III. 24., stawki waloryzacyjne dla przeliczenia dochodów fundowanych za ostatnie okresy operacyjne roczne przypadające częściowo na r. 1923 i częściowo 1924, albo w całości na rok kalendarzowy 1924. Równocześnie podane są — dla celów zestawienia bilansów zamknięcia w złotych — kursy przeliczenia mk. na zł. na pierwszego wzgl. ostatniego każdego miesiąca oraz przeciętna miesięczna wartość złotego od lutego r. 1923 począwszy. Co się tyczy poboru podatku dochodowego w r. 1925, to nadmienić wypada, że termin do składania zeznań o dochodzie, ustalony już PMS. z dnia 11. II. 25. (Dz. U. 17/122) na dzień 1. V. 25, przesunięty został późniejszymi

⁴³⁾ Por. wydane do powyższej ustawy przepisy wykonawcze R. M. S. z dn. 30. IV. 1925.

rozporządzeniami (z dnia 30. III. i 30. V. 25.) do 31. V. wzgl. 30. VI. 25. Równocześnie z tem przesunął się także termin zapłażenia przepisanej części podatku, ponieważ według ustawy należy do zeznania dołączyć dowód uskutecznionej zapłaty⁴⁴⁾.

W dziedzinie **podatku od spadków i darowizn** dokonane zostały dość znaczne zmiany ustawą z dnia 18. VII. 24. (Dz. U. 72/699) stosowaną od 1. VII. 24. Ustawa podaje nowe stawki minimum spadku lub darowizny niepodlegającego opodatkowaniu. Pozatem ustanowioną jest dla całego obszaru Rzeczypospolitej (włącznie Górnego Śląska) jednolita taryfa podatkowa, częściowo obniżona. Wynosi ona dla pierwszej kategorii płatników (małżonka, zstępnych) przy obiektach ponad 10000 zł od 2 — 15[‰] (poprzednio- 20[‰]), przy innych kategoriach — już od obiektów ponad 3000 zł od 6 — 60[‰] maksymalnie⁴⁵⁾.

Co się tyczy ogłoszonych w okresie sprawozdawczym przepisów dotyczących poboru **nadzwyczajnego podatku majątkowego** z dnia 11. VIII. 1923 roku, to przypomnieć należy, że zapłacone przy końcu r. 1923 i na początku 1924 dwie zaliczki miały być pierwotnie odtracone od pierwszej raty podatku. Tymczasem RPR. z dnia 14. IV. 24. w art. 2 stanowiło, że „zaliczki uiszczone na poczet podatku majątkowego nie będą zarachowane na pierwszą ratę — lecz będą uwzględnione w terminach późniejszych”. Postanowienie to jest o tyle zrozumiałem, jeśli weźmiemy pod uwagę, że odpowiednie rozporządzenie wykonawcze Min. Skarbu z dnia 19.⁴⁶⁾ IV. 24. (Dz. U. 38/403) podkreśla charakter prowizoryczny wymiaru pierwszej raty. Zapłaconą miała być pierwsza rata w czasie od 10. VI. — 10. VII. 24. W sprawie pobrania drugiej raty wydane zostało RPR. z dnia 28. VI. 24. (Dz. U. 56/565) przewidujące pobór tejeż w dwóch równych częściach w terminach od 10. IX. — 10. X. i od 10. XI. — 10. XII. 24. Trzecia rata uiszczoną być miała na podstawie RMS.

⁴⁴⁾ W sprawie komisij szacunkowych dla podatku dochodowego w Warszawie, Łodzi i w b. zaborze pruskim por. R. M. S. 1924. Dz. U. poz.: 731, 437 i 534

⁴⁵⁾ Odnośnie wymiaru podatku od spadków i darowizn w b. dzielnicy austriackiej i rosyjskiej porówn. także R. M. S. z dn. 5. VIII. i 19. IX. 24. (Dz. U. 82/786 i 83/799)

⁴⁶⁾ Sprost. O. M. S. z dn. 13. III. 25. (Dz. U. 30/216.)

z dnia 17. IV. 25. w wysokości $\frac{1}{6}$ całego podatku prowizorycznie obliczonego w ciągu czerwca 1925 r. W sprawie dokonania ostatecznego wymiaru podatku majątkowego wydane zostało RMS. z dnia 24. VI. 24. (Dz. U. 60/607) przepisujące ukończenie odnośnych prac przez komisje szacunkowe do 31. XII. 24. Rozporządzenie podaje mnóstwo szczegółowych przepisów, jak należy dokonać oszacowania majątków (częściowo przy pomocy danych służących także do wymiaru podatków przychodowych) wraz z odpowiedniami przykładami. W związku z tem zwrócić należy uwagę na RPR z dnia 26. VI. 24. (Dz. U. 55/544) podające normy dla oszacowania zniszczeń wojennych przy wymiarze podatku majątkowego (odnośne odliczenia wynosić mogą z poszczególnych tytułów 10—15%, ogółem dla tej samej jednostki gosp. jednak nie więcej jak 50% wartości). Poza tem szczególne znaczenie posiadają RMS, z dnia 20. VI. 24. (Dz. U. 57/581) i 19. II. 25. (Dz. U. 25/167) dotyczące zaciągania pożyczek w listach zastawnych celem uzyskania środków na zapłacenie podatku majątkowego przez właścicieli posiadłości ziemskich. Listy tego rodzaju wydane być mogą tylko pod kontrolą rządu. Na zasadzie drugiego rozporządzenia przyjmowane są 8% listy zastawne towarzystw kredytowych ziemskich w Warszawie, Lwowej i Wilnie, w nominalnej sumie ogółem 43.750.000 zł, na poczet podatku majątkowego po kursie 80 za 100. Te same przywileje posiadają na podstawie RMS, RR oraz R i DP. z dnia 19. II. 25.⁴⁷⁾ (Dz. U. 22/156) także 8% listy zastawne Państwowego Banku Rolnego posiadające 31-letni termin umorzenia (serja I emitowana w ogólnej kwocie również 43.750.000 zł)⁴⁸⁾. — Podkreślić wypada wkoncu także specjalny charakter ustawy z dnia 18. VII. 24. (Dz. U. 73/714) dotyczącej sposobu zapłacenia podatku majątkowego przez płatników posiadających majątki (nieruchomości) ziemskie związane ograniczeniami własności — w drodze sprzedaży tych majątków. Ustawa dotyczy w szczególności ordynacji (powiernictw familijnych, fideikomisów) lub majątków ziemskich związanych węzłem substytucji powierniczej (fideikomisowej) albo innemi ograniczeniami stale do tych majątków przywiązanymi (n. p. majątki martwej ręki). Ze względu

⁴⁷⁾ Uchylające R. M. S. z dn. 16. VII. 24 (Dz. U. 64/634)-

⁴⁸⁾ Rozporz. uchylone przewidywało: 9% listy zastawne z 10-letnim terminem umorzenia, przyjmowane, po kursie 90 za 100, jedynie do wysokości 80% podatku.

na konieczność zapłacenia podatku majątkowego ustawa zezwala na sprzedaż w drodze parcelacji części tych majątków, której spieniężenie jest konieczne dla uiszczenia podatku majątkowego „bez względu na szczegółowe postanowienia ustawowe, statutowe lub umowne ograniczające prawo rozporządzenia danym majątkiem”⁴⁹⁾.

IV.

Ustawodawstwo dotyczące kredytu publicznego Rzeczypospolitej Polskiej.

W dziedzinie kredytu publicznego wydane zostały liczne przepisy prawne, przeważnie w związku z dokonaną reformą skarbową i walutową, ale również w celu uruchomienia nowych źródeł dochodów nadzwyczajnych. Przedewszystkiem należało przeprowadzić przewidzianą R. P. R. z dnia 17. III. 1924 roku konwersję pożyczek wewnętrznych z r. 1918 — 1920. W tym celu dokonane zostało na zasadzie RMS. z dn. 30. V. 24. (Dz. U. 48/489) losowanie wszystkich wygranych od 4% pożyczki premjowej z r. 1920, wycofanie świadectw tymczasowych 5% długo- i krótkoterminowej pożyczki z r. 1920 (RMS. z dn. 18. XI. 24. Dz. U. 102/941) i zamiana ich na obligacje tychże pożyczek⁵⁰⁾ wzgl. pożyczki konwersyjnej⁵¹⁾ wypuszczonej na podstawie RMS. z dn. 7. VI. 24. (Dz. U. 50/517) Pożyczka konwersyjna (5%-owa z terminem umorzenia 20-letnim) wypuszczoną została z dn. 1. IX. 24. w obligacjach po 10, 50 i 100 zł oraz świadectwach ułamkowych po 5, 3 i 1 zł i wydawaną była wyłącznie za asygnaty z r. 1918 w stosunku 10 zł za 250 mkp wzgl. 115 rubli ros. lub 355⁵²⁾ kor. austr., za obligacje pożyczki długo- i krótkoterminowej z r. 1920 w stosunku 10 zł za 1000 mkp i za obligacje 4% pożyczki premjowej z r. 1920 w stosunku 10 zł za 5000 mkp. — Należy zwrócić uwagę, że obligacje długu przedwojennego austriackiego i węgierskiego, przejęte na ciężar Skarbu Państwa Polskiego, jak

⁴⁹⁾ Porówn. także wydane do ustawy przepisy wykonawcze R. M. S., R. R. oraz R. i D. P. z dn. 29. XII. 24 (Dz. tj. 1925: 3/28).

⁵⁰⁾ Termin 1. I. 1925 przedłużony do 31. I. 1925 R. M. S. z dn. 17. I. 25. (Dz. U. 7/54).

⁵¹⁾ Termin 1. I. 1925 przedłużony do 31. I. 1925 R. P. R. z dn. 28. XII. 1924 (Dz. U. 114/1021).

⁵²⁾ Sprost. O. z dn. 1. IX. 1924. (Dz. U. 79/776).

również zobowiązania funduszu krajowego galicyjskiego, znajdujące się w rękach polskich, wymieniane są na zasadzie RPR. z dn. 27. XII. 24. (Dz. U. 115/1028)⁵³) również na obligacje pożyczki konwersyjnej (po kursie od 2—30 zł za 100 kor. nom.), za wyjątkiem określonych obligacji kolejowych, które wymienione być mają na specjalną konwersyjną pożyczkę kolejową. — W sprawie konwersji 8%-owej państwowej pożyczki złotej z r. 1922 ogłoszone zostało RPR. z dn. 26. VI. 24. (Dz. U. 55/543), na podstawie którego zamienia się część pożyczki opiewającą na złote na 8% pożyczkę konwersyjną, mającą być spłaconą do 1. X. 27, część markową natomiast spłaca się przed terminem (od 1. IV. do 31. XII. 25) po kursie 1 zł za 100.000 mk⁵⁴). — Pozaatem zarządzone zostało RMS. i K. z dn. 17. IX. 24. (Dz. U. 83/798) zamknięcie sprzedaży obligacji serji I 10% pożyczki kolejowej (50 milionów zł) przy równoczesnem ustaleniu planu umorzenia tej pożyczki (do dn. 1. II. 34), natomiast RPR. z dn. 3. X. 24. (Dz. U. 88/833) upoważniony został Min. Skarbu do wypuszczenia biletów skarbowych (z terminem płatności do 6 miesięcy) na ogólną sumę 75 milionów zł. Odpowiednie serje (I, II, III)⁵⁵), oprocentowane w stosunku 8 od sta i płatne w 3 miesiącach, emitowane zostały na zasadzie RMS. z dn. 10. X., 29. XII. 24 i 24. II. 25. (Dz. U. 91/857, 116/1038, 19/143) z dn. 1. XI. 24, 1. I. i 1. III. 25. — Wspomnieć należy także o RPR. z dn. 20. XII. 24. (Dz. U. 118/1074) upoważniającem Min. Skarbu do zaciągnięcia pożyczki 25 milionów zł w 8% obligacjach komunalnych Banku Gospodarstwa Krajowego celem podwyższenia kapitału zakładowego tego Banku oraz o zarządzonem RMS. z dn. 31. V., 19. IX. i 22. XI. 24. (Dz. U. 49/497, 83/800, 102/942) dodatkowem wylosowaniu w dn. 1. VII, 1. X. 24 i 1. I. 25. jednej premji 40.000 dol. serji I premjowej pożyczki dolarowej. — Co się tyczy gwarancji udzielanych przez Skarb Państwa, to miarodajne są w tym zakresie przepisy RPR. z dn. 27. VIII. wzgl. 30. XII. 24. (Dz. U. 77/751. 118/1067). Udzielanie poręki państwowej nastąpić może do sumy 190 milionów zł dla zobowiązań towarzystw kredytowych z tytułu wydawania listów zastawnych, dla zobowiązań kolei prywatnych,

⁵³) Do 31 III. wzgl. 15. V. 1925 (zob. R. M. S., S. Z. i S. z dn. 27. II. i 20. III. 1925. Dz. U. 21/152 i 29/207).

⁵⁴) Por. R. M. S. z dn. 18. III. 1925 (Dz. U. 30/214).

⁵⁵) IV. serja na zasadzie R. M. S. z dn. 22. IV. 1925.

samorządów i spółdzielni, wreszcie i zobowiązań osób fizycznych lub prawnych, o ile są zabezpieczone nieruchomościami lub towarami przeznaczonymi na wywóz (do 50% szacunku lub ceny rynkowej). Na zasadach tych udzieloną została gwarancja państwowa dla szeregu instytucji prywatnych⁵⁶), ponadto w wysokości ogółem 310 milionów zł dla Państwowego Banku Rolnego oraz Banku Gospodarstwa Krajowego⁵⁷). Wymienić należałoby tu także ustawę z dn. 31. VII. 24. (Dz. U. 80/778) przewidującą dla celów popierania przemysłu ludowego gwarancję państwową do wysokości 200.000 zł⁵⁸). - W zakresie długów zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej przytoczyć wypada szereg ważniejszych postanowień, dotyczących zarówno długów dawniejszych, jak i uzyskania i zabezpieczenia nowych pożyczek. Na uwagę zasługuje tu ustawa z dn. 4. II. 25. (Dz. U. 19/138) ratyfikująca układ o konsolidacji długów polskich między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki Północnej podpisany w Waszyngtonie dn. 14. XI. 24., pozatem RMS. z dn. 2. V. 24. (Dz. U. 41/438) dotyczące zabezpieczenia z dochodów Monopolu Tytoniowego środków potrzebnych na oprocentowanie i umorzenie 7[‰] pożyczki włoskiej oraz utworzenie funduszu rezerwowego przewidzianego RPR. z dn. 13. III. 24., dalej ustawa z dn. 11. IV. 24 (Dz. U. 40/425) upoważniająca Rząd do zabezpieczenia i zużycia pożyczki zaciągniętej u Rządu Francuskiego w sumie 400 milionów fr. fr.⁵⁹), następnie RPR. z dn. 30. XII. 24. (Dz. U. 118/1066) dotyczące zaciągnięcia pożyczki zagranicznej do sumy 275 milionów zł, zabezpieczonej przez szczególne uprawnienia i gwarancje, nie połączone jednak z wydzierżawieniem monopolii i kolei państwowych, wreszcie ustawa z dn. 3. III. 25. (Dz. U. 22/154) uchwalona celem realizacji pożyczki zaciągniętej przez Rząd

⁵⁶) Zob. R. M. S. z dn. 8. XL, 13. XII., 29. XII. i 31. XII. 1924. (Dz. U. 98/gio, 108/978, 116/1039, 1040, 1041, 1042 oraz 1925: 1/9), ogółem na 985 000 £, 27 000 000 \$ i 15 000 000 zł.

⁵⁷) Zob. wym. pow. R. P. R. z dn. 30. XII. 1924.

⁵⁸) W sprawie przerachowania gwarantowanych przez Państwo zobowiązań kolei prywatnych w b. dzielnicy austriackiej zob. R. P. R. z dn. 28. XII. 1924 (Dz. U. 115/1027).

⁵⁹). Przedmiotem zabezpieczenia nie mogą być majątek i dochody monopolii, ceł, kolei państwowych i państw, fabryki olejów mineralnych w Drohobyczu.

w Stanach Zjednoczonych. Ustawa upoważnia Ministra Skarbu do wypuszczenia obligacji państwowych do wysokości 50 milionów dolarów. Z uzyskanych kapitałów przeznaczona się 40 milionów zł na budowę linii kolejowych, resztę na utworzenie Państwowego Funduszu Gospodarczego, jako źródła kredytu na produkcyjne cele gospodarcze i budowlane. Pożyczka zabezpieczoną ma być dochodami z kolei i akcyzy cukrowej, ewent. także innymi dochodami, oprocentowanie wynosić ma najwyżej 8%, amortyzacja dokonana będzie drogą losowania w przeciągu lat 25. Obligacje i odsetki płatne będą w New-Yorku w złotej walucie Stanów Zjednoczonych i „będą wolne od wszelkich opłat i podatków ustanowionych obecnie lub w przyszłości przez jakiegokolwiek władze państwowe lub samorządowe na terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej”.

Dr. R. Knapowski (Poznań).

2. Prawo karne i proces karny.

Niniejszy referat obejmuje okres czasu od 22. listopada 1924 do 19 września 1925. Uwzględnia treść Dz. Ust. od nr. 101/24 do 96/25 włącznie. Nawiązuje do referatu umieszczonego w zeszycie czwartym „Ruchu” z roku 1924, który obejmował okres czasu bezpośrednio poprzedzający.

Zmiany prawodawstwa w okresie obecnie omawianym dotyczą następujących punktów:

A. Prawo materjalne.

1. Wprowadzono w części 36 K. K obowiązującego w b. zaborze **rosyjskim** jako uzupełnienie art. 632¹ w następującym brzmieniu:

Winny samowolnego wydobywania węgla, rudy cynkowej, ołowianej lub żelaznej, z wyjątkiem darniowej, z własnej ziemi, jednak z pogwałceniem praw innej osoby, płynących z nadania górniczego, będzie karany aresztem, a jeżeli winny uciekał się w tym celu do szczególnych przyrzędów lub urzędzeń, będzie karany więzieniem.

Ustawa z 17. 12. 1924. (Dz. Ust; nr. 1/25 poz. 4).

2. **Przedłużono** do 1. 7. 1926 moc obowiązującą rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej o **lichwie piennej** (z 29. 6. 1924. Dz. Ust. nr. 56 poz. 574).

Ustawa z 1. 7. 1925. (Dz. Ust- nr. 65. poz. 453).

B. Prawo procesowe.

1. Przepisy o języku sądowym.

W okresie czasu, który omawiam w niniejszym referacie, wydano przepisy językowe dla Wojew. Poznańskiego i Pomorskiego (ustawa z 31. 3. 1925. Dz. Ust. nr. 32. poz. 226), krótko przedtem wydano przepisy w tej materji dla byłego zaboru rosyjskiego i austriackiego (ustawa z 31. 7. 1924. Dz. Ust. nr. 78 poz. 757), natomiast utrzymano w mocy przepisy obowiązujące na Górnym Śląsku na mocy rozporządzenia Min. Sprawiedl- z 18. 8. 1922. (Dz. Ust. nr. 70. poz. 631).

Obecnie istnieją zatem trzy terytoria w obrębie Rzeczypospolitej, z których każde ma odmiennie unormowaną kwestię języka sądowego.

Aby dać dokładny obraz stanu prawnego, muszę przedstawić wszystkie trzy grupy przepisów.

Nowe przepisy obowiązują w Województwie Poznańskim i Pomorskiem od 1.4. 1925, zaś w byłym zaborze rosyjskim i austriackim od 1. 10. 1924.

AA. Wojew. Poznańskie i Pomorskie.

Zasadą jest, (art. 1), że sądy i urzędy prokuratorskie urzędują w języku **polskim**, a szczegółowe przepisy językowe, wydane przed dniem 1. 1. 1920, obowiązują nadal z tą zmianą, że w prawa języka niemieckiego Wstępuje język polski. Jednak obywatele polscy, których ojczystym językiem jest język **niemiecki**, mają prawo używać języka niemieckiego wobec sądów i urzędów prokuratorskich na terytorjum niniejszej ustawy w następujących granicach: a) wolno im przemawiać w języku niemieckim do sądu i urzędników sądowych, jednak tylko po poprzednim oświadczeniu, że są obywatelami polskimi i że język niemiecki jest ich językiem ojczystym. Oświadczenie takie wiąże sąd i urzędników sądowych, o ile się nie okaże, że jest niezgodne z prawdą (art. 3); b) wolno im wnosić do sądu i urzędników sądowych na terytorjum niniejszej ustawy **pisma** w języku niemieckim, o ile załatwienie pisma należy **wyłącznie** do tych sądów lub urzędników sądowych albo do sądów lub urzędników sądowych w górnośląskiej części okręgu Sądu apelacyjnego w Katowicach albo jeżeli pismo dotyczy wniesienia rewizji. Pisma wniesione w języku niemieckim uważa się za pochodzące od obywatela polskiego, którego językiem ojczystym jest język niemiecki, o ile nieprawdziwość tych okoliczności nie okaże się z akt sądu lub urzęd-

nika sądowego (art. 4). Pisma wniesionego w języku niemieckim **nie należy** jednak uwzględnić, jeżeli miejscowość, skąd je wysłano lub gdzie podający mieszka, nie leży ani w okręgu sądu apelacyjnego w Poznaniu lub Toruniu ani w górnośląskiej części okręgu sądu apelacyjnego w Katowicach ani na obszarze Wolnego Miasta Gdańska lub „jeżeli załatwienie pisma ma być wysłane poza te obszary”, (art. 5). Jeżeli pismo, wniesione w języku niemieckim, ma być doręczone, należy dołączyć do pisma potrzebną ilość tłumaczeń na język polski, zaświadczonych przez tłumacza przysięgłego. Koszty tłumaczenia ponosi strona wnosząca pismo bez względu na wynik sprawy (art. 6).

Adwokaci, obrońcy, agenci procesowi i inne osoby, zastępujące strony lub spisujące podania zawodowo, mogą wobec sądów i urzędników sądowych posługiwać się **wyłącznie** językiem polskim. W polskim języku należy również składać podania, przez takie osoby ułożone lub podpisane, bez względu na język ojczysty osób, za które lub dla których działają (art. 8). Jeżeli obywatel polski, którego ojczystym językiem jest język niemiecki, **nie rozumie** języka polskiego i staje do rozprawy jako strona bez adwokata lub innego zawodowego zastępcy stron, przewodniczący przedstawia mu istotną treść rozprawy w języku niemieckim. Sąd może w tym celu przywołać tłumacza (art. 9). **Urzędy prokuratorskie** stosują odpowiednio przepisy, podane powyżej co do sądów (art. 12).

Prawa, przyznane niniejszą ustawą obywatelom polskim, przysługują też obywatelom Wolnego Miasta Gdańska (art. 14).

BB. Górny Śląsk.

Jak już wyżej zazaczyłem, przytaczam przepisy dotyczące Górnego Śląska, jakkolwiek wydano je przed trzema laty, aby umożliwić porównanie przepisów obowiązujących w różnych częściach Rzeczypospolitej i wypuklić w ten sposób zachodzące różnice. Uważam to za ważne dla dokładnej informacji.

Według przejściowych przepisów z roku 1922 (dokładne oznaczenie rozporządzenia p. wyżej) jest zasadą, że językiem urzędowym w sądownictwie jest język **polski**, a obowiązujące poprzednio przepisy o języku urzędowym zachowują moc obowiązującą z tą zmianą, że w miejsce języka niemieckiego wstępuje język polski i z dalszemi zmianami, wprowadzonymi niniejszem rozporządzeniem. Prawo używania języka urzędowego lub języka niemieckiego przed sądami zwyczajnymi opie-

ra się na polsko - niemieckiej konwencji górnośląskiej¹⁾), zawartej dnia 15. 5. 1922 w Genewie, ogłoszonej jako załącznik do nr. 44. Dz. Ust. z roku 1922. Sędzia lub urzędnik wymiaru sprawiedliwości, który nie jest w stanie spełniać czynności urzędowych w języku urzędowym t. j. polskim, może przy ich spełnianiu posługiwać się językiem niemieckim, a to: sędzia i urzędnik wymiaru sprawiedliwości przez **jeden rok** po objęciu służby w sądownictwie polskim, zaś sędzia komisaryjny i podprokurator komisaryjny do dnia 15. 7. 1926. Jeżeli jednak takie osoby zwracają się w swoich czynnościach urzędowych do władz lub urzędów, mających siedzibę w innych częściach Rzeczypospolitej Polskiej, należy ułożyć odnośnie pisma tylko w języku polskim. Jeżeli wobec takiej osoby urzędowej, nie władającej językiem polskim, ma złożyć strona interesowana oświadczenie w języku urzędowym, t. j. polskim, należy przybrać zaprzysiężonego tłumacza, choćby strona interesowana **nie** oświadczyła, że nie **wład**a językiem niemieckim (§ 3). Minister Sprawiedliwości może wydać przepisy, określające wyjątki od powyższych zasad t. j. dotyczące wypadków, jeżeli osoba urzędowa nie jest w stanie spełniać czynności urzędowych w języku polskim (§ 4). Prawa językowe, zastrzeżone w konwencji górnośląskiej, stosują się aż do dnia

¹⁾ Przepisy o języku władz sądowych mieszczą się w art. 140 — 146 konwencji. Najważniejsze postanowienia są następujące:

Przed sądami zwyczajnymi obszaru plebiscytowego wolno *każdemu* używać języka polskiego lub niemieckiego w *słowie i piśmie* zamiast języka urzędowego (art. 140 ust. 1).

W razie potrzeby część rozprawy, prowadzona w języku innym jak urzędowy, będzie *przetłumaczona* przez przewodniczącego lub członka sądu bądź też tłumacza, powołanego przez sąd (art. 140 ust. 2).

Sąd postanowi, jeżeli to uzna za potrzebne, że oświadczenia i zeznania w języku mniejszości mają być umieszczone w protokole albo w załączniku albo też, że ma być do protokołu załączone oświadczenie, 'uwierzytelnione przez tłumacza. Żadna ze stron nie może jednak żądać, by sporządzono dodatkowy protokół w języku mniejszości (art. 140 ust. 3).

W sądach zwyczajnych obszaru plebiscytowego można używać wedle uznania sądu na niemieckiej części — języka polskiego, a na polskiej **części** — języka niemieckiego jako języka rozpraw, o ile strony, świadkowie i inni interesowani rozumieją ten język w stopniu wystarczającym. Orzeczenie należy ogłosić również i w tym wypadku w języku urzędowym. W tymże języku należy sporządzić protokoły. Stosuje się tutaj postanowienia art. 140 **ust.** 3. (p. wyżej), art. 144.

15- 7. 1926 także do **adwokatów**, o ile oni nie są w stanie spełniać swoich czynności w języku polskim (§ 5). Jeżeli sędzia jednostkowy lub przewodniczący sądu, przed którym rozprawa się toczy, nie włada językiem polskim lub jeżeli w gronie sędziowskim zasiada sędzia, nie rozumiejący po polsku, rozprawa toczy się w języku **niemieckim**, o ile wszyscy sędziowie, przedstawiciel prokuratury i oskarżony lub jego obrońca władają językiem niemieckim. O ile osoby stawające do rozprawy posługują się językiem polskim, członek sądu, rozumiejący po polsku, tłumaczy ich przemówienia, oświadczenia i zeznania na język niemiecki. Sąd może jednak przywołać tłumacza (§ 7). Jeżeli przy rozprawie broni adwokat w języku **niemieckim**, tłumaczy się na jego wniosek istotną część rozprawy, toczącej się w języku polskim, którego obrońca nie rozumie (§ 9).

Protokół spisuje się w języku, w którym odbywa się rozprawa (§ 10). **Wyroki** pisze się w języku **polskim**, zaś w języku niemieckim tylko wtedy, gdy członek sądu, który ma napisać wyrok, nie włada dostatecznie językiem polskim. Wyrok podpisują sędziowie, władający językiem, w którym go napisano (§11 ust. 1). Minister Sprawiedliwości może zarządzić odpowiednie stosowanie powyższego przepisu, dotyczącego języka wyroków, także do innych, rozstrzygnięć sądowych, które są lub mogą być wykonalne (§ 12). Jeżeli wyrok pisze się w języku niemieckim, tłumaczy się go na język polski z wyjątkiem motywów, a to tłumaczenie tworzy istotną składową część wyroku, umieszczoną w jego wypisach na samym czele. Pod względem wykonalności i prawomocności wyroku miarodajny jest jego tekst **polski**. W razie **różnicy** między tekstem polskim i niemieckim sprostowanie tekstu polskiego jest możliwe tylko w drodze uchwały, wydanej przez jednego z sędziów z wykształceniem prawniczym, wyznaczonych w tym celu corocznie przez prezesa właściwego sądu okręgowego, a przy wyrokach sądu apelacyjnego przez prezesa tego sądu (§11. ust. 2).

Sędzia, który spisał akt w języku polskim lub w języku niemieckim, ma prawo protokół ze swej czynności przedłożyć w całości lub w wyciągu na język niemiecki względnie na język polski albo takie tłumaczenie poświadczyć z tym samym skutkiem prawnym jak tłumacz zaprzysiężony, o ile włada poprawnie oboma językami wedle przedłożonego przezeń przezesowi sądu okręgowego oświadczenia pisemnego (§ 17).

CC. Język sądowy w postępowaniu przed Sądem Najwyższym w sprawach z Wojew. Poznańskiego i Pomorskiego oraz Górnego Śląska.

Z naciskiem należy zauważyć, że powyżej przedstawione przepisy, dotyczące Wojew. Poznańskiego i Pomorskiego oraz Górnego Śląska, nie stosują się do postępowania przed sądem Najwyższym. Dlatego do pisma w języku niemieckim, dotyczącego postępowania przed Sądem Najwyższym, **musi** być dołączony przekład polski, ułożony przez zaprzysiężonego tłumacza. (Rozporządzenie Ministra byłej dzielnicy pruskiej z 15. 5. 1920. Dz. Urzęd. nr. 23 poz. 208 oraz rozp. Min. Sprawiedl. z 16. 6. 1922. Dz. Ust. nr. 46 poz. 399).

DD. Były zabór rosyjski i były zabór austriacki.

Dla obu tych zaborów wydano ustawę z 31. 7. 1924. (Dz. Ust. nr. 78. poz. 757).

Jest zasadą (art. 1), że językiem urzędowania wewnętrznego i zewnętrznego sądów i urzędów prokuratorskich jest język **polski** jako język państwowy. Jednak wolno używać (art. 2) języka **macierzystego** obywatelom polskim narodowości **ruskiej** (rusińskiej), **białoruskiej** i **litewskiej** w zakresie dokładnie określonym w ustawie. Ten zakres jest ograniczony co do terytorjum i co do treści samego uprawnienia w sposób następujący :

Co do **terytorjum**. Prawo używania języka macierzystego służy:

1. Obywatelom polskim narodowości **ruskiej** (rusińskiej) w Województwach Wołyńskim i Poleskim²⁾, dalej przed sądami apelacyjnymi w Lublinie i Wilnie (jako wyższą instancją w stosunku do sądów na obszarze Województw Wołyńskiego i Poleskiego) oraz w okręgach sądu apelacyjnego lwowskiego.

2. Obywatelom polskim narodowości **białoruskiej** w Województwach Poleskiem i Nowogrodzkim, w okręgu administracyjnym wileńskim oraz w powiatach grodzieńskim i wołkowyskim Województwa Białoruskiego.

3. Obywatelom polskim narodowości **litewskiej** w powiecie święciańskim i gminach z większością litewską dawnego

2) T. zn. w sadach i urzędach prokuratorskich, mających siedzibę w tych Wojew. W ten sam sposób należy rozumieć wszelkie dalsze określenia niniejszej ustawy. Rozstrzyga siedziba sądu lub urzędu prokuratorskiego, a nie siedziba obywatela.

powiatu trockiego w okręgu administracyjnym wileńskim (art. 3).

Co do treści samego uprawnienia.

W **słowie** mają strony³⁾ i świadkowie prawo używania języka macierzystego (art. 2. liczba 1). Na żądanie obwinionego⁴⁾ lub świadka należy w **dochodzeniach i śledztwach** karnych protokółować zeznania i oświadczenia, złożone w języku macierzystym osoby zeznającej, **także** w języku macierzystym obok języka państwowego (art. 2. liczba 5). Nadto sam sąd może z **ważnych powodów postanowić** (i to nie tylko w toku dochodzenia lub śledztwa, lecz w każdym stadium postępowania), że oświadczenie lub zeznanie, złożone w języku macierzystym, ma być w całości lub w części umieszczone w protokóle lub załączniku do protokołu **także** w języku macierzystym obok języka państwowego (art. 2. liczba 4). Obwiniony może żądać (jednak tylko przed ukończeniem dochodzeń lub śledztwa), aby do aktu oskarżenia, ułożonego w języku państwowym, dołączono **tłumaczenie** urzędowe na język macierzysty (art. 2. liczba 6). Obwiniony może również żądać (jednak tylko przed ogłoszeniem załatwienia⁵⁾ sędziowskiego względnie przed sporządzeniem takiego załatwienia w wypadkach, jeżeli ogłoszenie nie jest przewidziane), aby do załatwień sędziowskich (w najszerszym znaczeniu tego słowa t. j. wyroków, decyzji, uchwał), ułożonych w języku państwowym, dołączono **tłumaczenie** urzędowe na język macierzysty (art. 2. liczba 7).

W **piśmie** (t. j. w t. zw. „pismach”, wnoszonych do sądów lub urzędów prokuratorskich), mogą osoby biorące udział w sprawie używać języka macierzystego, o ile załatwienie danego pisma należy **wyłącznie** do sądu lub urzędu prokuratorskiego, które mają swoją siedzibę na terytorjum określonym powyżej. (Zatem a contrario **nie można** wnieść pisma w języku macierzystym, jeżeli ma je załatwić sąd lub prokuratura, które mają swoją siedzibę poza terytorjum, do którego ustawa ogranicza prawo używania języka macierzystego). Ten przepis odnosi się także do pism, wnoszonych z podpisem adwokata lub innego zastępcy (art. 2. liczba 2). Jednakże strona, która wniosła pismo w języku macierzystym, jest obowiązana wnieść

³⁾ Że ustawa przez „strony” rozumie również strony postępowania karnego, wynika zupełnie jasno z art. 2. liczba 7.

⁴⁾ W szerokim znaczeniu tego określenia.

⁵⁾ Tego wyrażenia używa ustawa.

dodatkowo **tłumaczenie** tego pisma na język państwowy, jeżeli : a) zażąda tego druga strona w ciągu dni czternastu od doręczenia pisma albo b) druga strona odmówi przyjęcia pisma, podając za przyczynę brak tłumaczenia. W pierwszym wypadku (wymienionym pod a) uważa się samo doręczenie oraz akty, dokonane przez sąd na jego podstawie (t. j. wyroki, decyzje, uchwały), za pozbawione skutków prawnych, o czym sąd orzeka z urzędu (art. 2. liczba 3)⁶⁾.

Dalsze przepisy dotyczą szczególnych praw języka ruskiego (rusińskiego) i białoruskiego. W szczególności mogą polscy obywatele narodowości ruskiej (rusińskiej) żądać (jednak tylko przed chwilą powzięcia decyzji⁷⁾ przez Sąd Najwyższy), aby załatwienie sędziowskie Sądu Najwyższego ułożono w **dwóch językach** (państwowym i ruskim czyli rusińskim) w sprawach, w których Sąd Najwyższy jest instancją od załatwień sądów położonych w okręgu sądu apelacyjnego lwowskiego (art. 5). Uprawnienia tego nie mają obywatele polscy narodowości białoruskiej i litewskiej. Natomiast adwokaci i inni zastępcy stron narodowości **ruskiej** (rusińskiej) lub **białoruskiej** mają prawo używać języka macierzystego z wyjątkiem przemówień (wywodów) przed sądem orzekającym w takich wypadkach, jeżeli zastępują strony swej narodowości, a sprawa toczy się na terytorjum, na którym język macierzysty strony i adwokata względnie innego zastępcy strony jest dopuszczony według przepisów niniejszej ustawy. Jednak w okręgu sądu apelacyjnego lwowskiego dopuszczone są nawet przemówienia (wywody) w języku ruskim (rusińskim). W tym okręgu należy na żądanie strony układać akty oskarżenia i wszelkie załatwienia sędziowskie w **dwóch językach** (art. 4)⁸⁾.

Osobny przepis dotyczy wypadku, jeżeli okaże się różnica między tekstem języka państwowego i języka macierzystego.

⁶⁾ Jeżeli doręczenia ma się dokonać *poza obszarem*, na którym jest używany dany język macierzysty w sądach pierwszej instancji, należy tłumaczenie na język państwowy dołączyć do pisma już w chwili wniesienia tego pisma (art. 2. liczba 3. ustęp ost.).

⁷⁾ Tego wyrażenia używa ustawa. Jest jednak jasne, że wbrew użytemu wyrażeniu należy rozumieć przez to wszelkie „załatwienia” w najszerszym znaczeniu.

⁸⁾ W tych wszystkich wypadkach, w których należałoby dołączyć tłumaczenie urzędowe według przepisów powyżej przedstawionych, dotyczących *innych* terytorjów, do których odnoszą się przepisy językowe.

Otóż **decyduje** tekst języka **państwowego** z wyjątkiem wypadku, jeżeli w dochodzeniach i śledztwach karnych spisano zeznania lub oświadczenia **także** w języku macierzystym na żądanie osoby zeznającej lub składającej oświadczenie (art. 6).

2. Więziennictwo.

Przekazano naczelnikom (dyrektorom, zarządcom) więzień kierownictwo w pierwszej instancji co do więzień przy sądach okręgowych w apelacjach lwowskiej i krakowskiej.

Rozp. Ministra Sprawiedl. z 17. 4. 1925 (Dz. Ust. nr. 41, poz. 286).

3. Sądy doraźne.

Utrzymano w mocy sądy doraźne na czas do 31. 12. 1925 w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie z wyjątkiem 22 powiatów.

Rozp. Rady Min. z 22. 6. 1925 (Dz. Ust. nr. 62, poz. 439).

4. Zwrot kosztów i odszkodowanie za stratę czasu dla sędziów pokoju.

Okręgów sądów apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu oraz górnośląskiej części Wojew. Śląskiego dotyczy rozp. Min. Sprawiedl. w porozumieniu z Min. Skarbu z 15. 12. 1924 (Dz. U. nr. 109, poz. 982), natomiast okręgów sądów apelac. w Warszawie i Lublinie rozp. tych samych władz z 18. 2. 1925 (Dz. U. nr. 20 poz. 146).

5. Opłaty za czynności sądowo-lekarskie.

Dla obszaru, na którym obowiązuje niemiecka ust. o postępowaniu karnem, określiło opłaty rozp. Min. Spraw Wewn. z 22. 12. 1924 (Dz. Ust. Nr. 9/25, poz. 63), wydane w porozumieniu z Min. Sprawiedl. i Min. Skarbu.

6. Diety i koszty podróży lekarzy jako znawców sądowych.

Dla wojew. Poznańskiego i Pomorskiego oraz górnośląskiej części Wojew. Śląskiego zawiera przepisy ustawa z 19. 2. 1925 (Dz. Ust. nr. 26, poz. 173) oraz wydane na zasadzie tej ustawy rozp. Ministra Sprawiedl. w porozumieniu z Min. Spraw Wewn. i Min. Skarbu z 23. 3. 1925 (Dz. Ust. nr. 74, poz. 518).

7. Wynagrodzenie świadków, znawców i tłumaczy.

Wydano w dniu 22. 10. 1924 następujące rozp. Min. Sprawiedliwości w porozumieniu z Min. Skarbu, umieszczone w Dz. Ust. nr. 106, poz. 962—965.

I. Poz. 962. Zmienia rozp. z 7. 8. 1920 o wynagrodzeniu

świadców, znawców i tłumaczy w postępow. karnem na obszarze b. zaboru austrj.

II. Poz. 963. Taryfa wynagrodzenia świadków w sprawach karnych na obszarze b. zaboru austrj.

III. Poz. 964. Wynagrodzenie osób wojskowych, wzywanych w charakterze świadków w postępowaniu karnem na obszarze b. zaboru austrjackiego.

IV. Poz. 965. Wynagrodzenie funkcjonariuszów państwowych oraz wojskowych, wzywanych w charakterze świadków w postępow. karnem na obszarze b. zaboru rosyjskiego.

Prof. Dr. Józef Jan B o s s o w s k i (Poznań).

3. Kronika ustawodawcza

(za czas od 28 maja do 12 października 1925).

58. Ustawa z dn. 13. 5. 1925 o samoistnym podatku wyrównawczym dla pokrycia deficytu budżet. gmin wiejskich b. zaboru rosyjskiego w 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 59 poz. 414).

59. Ustawa z dn. 13. 5. 1925 o odszkodowaniu dla robotników i pracowników przedsiębiorstw spirytusowych w związku z wprowadzeniem monopolu spirytusowego (Dz. Ust. Nr. 59, poz. 413).

60. Ustawa z dn. 19. 5. 1925 w sprawie ratyfikacji konwencji handlowej z Francją, podpisanej w Paryżu dn. 9. XII. 1924. (Dz. Ust. Nr. 62, poz. 432.)

61. Ustawa z dn. 19. 5. 1925 w sprawie ratyfikacji traktatu handl. i nawig. z Szwecją, podpisanego w Warszawie dn. 2. XII. 1924. (Dz. Ust. Nr. 62, poz. 433.)

62. Ustawa z dn. 19. 5. 1925 w sprawie ratyfikacji konwencji konsularnej z Estonją, podpisanej w Tallinie (Rewlu) dn. 11. I. 1924. (Dz. Ust. Nr. 62, poz. 434.)

63. Ustawa z dn. 13. 5. 1925 w sprawie zmian rozporządzenia Prezydenta o zastosowaniu złotego do obliczania wkładek, rent i o przerachowaniu na złote zobowiązań rentowych w ubezpieczeniu niezdolności do pracy, starości i na korzyść pozostałych po ubezpieczonych rodzin w b. dziel. pruskiej. (Dz. Ust. Nr. 65, poz. 452.)

64. Ustawa z dn. 1. 7. 1925 dotycząca przedłużenia mocy rozp. Prezydenta o lichwie pieniężnej. (Dz. Ust. Nr. 65, poz. 453.)

65. Ustawa skarbowa z dn. 30. 6. 1925 na 1925. (Dz. Ust. Nr. 66, poz. 465.)

66. Ustawa z 23. 6. 1925 w sprawie zmiany rozp. Prezydenta w przedmiocie systemu monetarnego. (Dz. Ust. Nr. 67, poz. 466.)
67. Ustawa z dn. 23. 6. 1925 o uzupełnieniu Rozp. Prezydenta o zmianie ustroju pieniężnego. (Dz. Ust. Nr. 67, poz. 467.)
68. Ustawa z dn. 1. 7. 1925 o udzielaniu poręki państwowej. (Dz. Ust. Nr. 68, poz. 481.)
69. Ustawa z dn. 1. 7. 1925 o zamianie gruntu kolejowego przy st. Chełmie na grunt prywatny. (Dz. Ust. Nr. 73, poz. 504.)
70. Ustawa z dn. 1. 7. 1925 o zamianie gruntu państw, przy st. Przemyśl na grunt prywatny. (Dz. Ust. Nr. 73, poz. 505.)
71. Ustawa z dn. 1. 7. 1925 o zamianie państw, gruntu kolej, w Skierniewicach na grunt prywatny. (Dz. Ust. Nr. 73, poz. 506.)
72. Ustawa z dn. 15. 7. 1925 o wypuszczeniu biletów skarbowych. (Dz. Ust. Nr. 73, poz. 507.)
73. Ustawa z dn. 12. 6. 1925 o wyścigach konnych. (Dz. Ust. Nr. 74, poz. 512.)
74. Ustawa z dn. 23. 6. 1925 o budowie kolei Bydgoszcz-Gdynia. (Dz. Ust. Nr. 74, poz. 513.)
75. Ustawa z dn. 23. 6. 1925 o budowie kolei Kalety — Herby — Wieluń — Podzamcze. (Dz. Ust. Nr. 74, poz. 514.)
76. Ustawa z dn. 23. 4. 1925 w przedmiocie uchylecia art. 1176—1190 włącznie ustawy lekarskie. (Dz. Ust. 75, poz. 521.)
77. Ustawa z dn. 23. 6. 1925 o zasiłkach dla rodzin osób powołanych na ćwiczenia. (Dz. Ust. Nr. 75, poz. 522.)
78. Ustawa z dn. 23. 6. 1925 o zmianie gruntu państw, w Krakowie na grunt prywatny. (Dz. Ust. Nr. 75, poz. 523.)
79. Ustawa z dn. 23. 6. 1925 zmieniająca niektóre przepisy z 20. X. 1921 o popieraniu publicznych przedsiębiorstw meljoracyjnych. (Dz. Ust. Nr. 75, poz. 524.)
80. Ustawa z dn. 1. 7. 1925 o opodatkowaniu miodu syconego i piwa. (Dz. Ust. Nr. 75, poz. 525.)
81. Ustawa z dn. 1. 7. 1925 o zmianie części II. § 3 Rozp. Prezydenta Rzp. z 27. IV. 1924 o wierzytelnościach w walutach obcych i w złotych w złocie, hipotecznie zabezpieczanych. (Dz. Ust. Nr. 76, poz. 534.)
82. Ustawa z dn. 1. 7. 1925 o zmianach i uzupełnieniach

śląskiego ustawodawstwa osadniczego. (Dz. Ust. Nr. 78, poz. 543.)

83. Ustawa z dn. 15. 7. 1925 o ratyfikacji konwencji z Niemcami w sprawie małego ruchu granicznego, podpisanej w Gdańsku. (Dz. Ust. Nr. 78, poz. 544.)

84. Ustawa z dn. 1. 7. 1925 o ustąpieniu m. Bielsku gruntu kolejowego. (Dz. Ust. Nr. 79, poz. 548.)

85. Ustawa z dn. 1. 7. 1925 o zamianie gruntu kolej, przy st. Węgierskiej Górcie na grunt prywatny. (Dz. Ust. Nr. 79, poz. 549.)

86. Ustawa z dn. 15. 7. 1924 o państw, podatku przemysłowym. (Dz. Ust. Nr. 79, poz. 550.)

87. Ustawa z dn. 15. 7. 1925 o monopolu zapalczanym. (Dz. Ust. Nr. 83, poz. 561.)

88. Ustawa z dn. 15. 7. 1925 o ratyfikacji porozumienia prowizorycznego z Czechosłowacją, podpisanego w Warszawie 7. IV. 1925. (Dz. Ust. Nr. 85, poz. 562.)

89. Ustawa z dn. 18. 7. 1925 o przerachowaniu wkładek oszczędnościowych złożonych w P. K. O. (Dz. Ust. 83, poz. 563.)

90. Ustawa z dn. 20. 7. 1925 o ulgach podatkowych dla kapitałów (Dz. Ust. Nr. 83, poz. 564).

91. Ustawa z dn. 22. 7. 1925 o policji państwowej. (Dz. Ust. Nr. 83, poz. 565.)

92. Ustawa z dn. 22. 7. 1925 o zmianach w ustawach uposażeniowych i emerytalnych urzędniczych i wojskowych. (Dz. Ust. Nr. 83, poz. 566.)

93. W sprawie ratyfikacji konwencji handlowej z Węgrami podpisanej w Budapeszcie 26. IV. 1925. (Dz. Ust. Nr. 83, poz. 567.)

94. Ustawa z dn. 22. 7. 1925 o ratyfikacji konwencji konsularnej z Łotwą podpisanej w Rydze 3. I. 1924. (Dz. Ust. Nr. 83, poz. 568.)

95. Ustawa z dn. 22. 7. 1925 o uzupełnieniu ustawy z 1. VI. 1922 o monopolu tytoniowym. (Dz. Ust. Nr. 83, poz. 569.)

96. Ustawa skarbowa z dn. 22. 7. 1925 o dodatkowych kredytach na 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 83, poz. 570.)

97. Ustawa z dn. 20. 7. 1925 o uzupełnieniach ustawy o monopolu spirytusowym. (Dz. Ust. Nr. 85, poz. 580.)

98. Ustawa z dn. 22. 7. 1925 o zmianach w ustawie uposażeniowej funkcjonariuszów państwowych i wojska. (Dz. Ust. Nr. 85, poz. 581).

99. Ustawa z dn. 22. 7. 1925 o ukończeniu budowy kolei Łuck — Stojanów. (Dz. Ust. Nr. 85, poz. 582).

100. Ustawa z dn. 22. 7. 1925 o ratyfikacji konwencji koncyliacyjnej i arbitrażowej między Polską a Estonia, Finlandia i Łotwą, podpisanej w Helsingforsie 17. I. 1925. (Dz. Ust. Nr. 85, poz. 583.)

101. Ustawa z dn. 15. 7. 1925 o ratyfikacji układu handl. zawartego z St. Zj. A. P. (Dz. Ust. Nr. 76, poz. 587.)

102. Ustawa z dn. 22. 7. 1925 o warunkach mianowania na podporucznika korpusu oficerów administracji grupy kapelmistrzów i o zmianach w ustawie, dotyczącej podstawowych obowiązków i praw oficerów wojsk polskich. (Dz. Ust. Nr. 86, poz. 588.)

103. Ustawa z dn. 22. 7. 1925 o zmianie Rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej o przedsiębiorstwie dla eksploatacji kolei państwowych. (Dz. Ust. Nr. 86, poz. 589.)

104. Ustawa z dn. 22. 7. 1925 o zmianie ustawy, dotyczącej opodatkowania spadków i darowizn. (Dz. Ust. Nr. 86, poz. 590.)

105. Ustawa z dn. 30. 7. 1925 o zmianie ustawy dotyczącej pracy młodocianych i kobiet. (Dz. Ust. 86, poz. 591).

106. Ustawa z dn. 30. 7. 1925 o zakładach kórnickich. (Dz. Ust. Nr. 86, poz. 592.)

107. Ustawa z 22. VII. 1925 o funduszu na melioracje rolne. (Dz. Ust. Nr. 88, poz. 609.)

108. Ustawa z dn. 30. VII. 1925 o ratyfikacji umowy (zapobieżenie podwójnemu opodatkowaniu) z Czechosłowacją, podpisanej w Warszawie 23. IV. 1925. (Dz. Ust. Nr. 88, poz. 610.)

109. Ustawa z dn. 30. VII. 1925 o ratyfikacji konwencji (mały ruch graniczny) z Czechosłowacją podpisanej w Pradze dn. 30. V. 1925. (Dz. Ust. 88, poz. 611.)

110. Ustawa z dn. 30. VII. 1925 o ratyfikacji umowy (wzajemne dopuszczenie lekarzy i położnych do wykonywania praktyki) podpisanej w Warszawie dn. 23. IX. 1922. (Dz. Ust. Nr. 88, poz. 612.)

111. Ustawa z dn. 22. VII. 1925 o ratyfikacji umowy z Austrią (wzajemny obrót prawny), podpisanej w Wiedniu dn. 19. IV. 1924. (Dz. Ust. 89, poz. 620.)

112. Ustawa z dn. 30. VII. 1925 o ratyfikacji umowy z Czechosłowacją (zapobieżenie podwójnemu opodatkowaniu

w dziedzinie podatków spadkowych, podpisanej w Warszawie 23. IV. 1925.. (Dz. Ust. Nr. 89, poz. 621.)

113. Ustawa z dn. 30. VII. 1925 o ratyfikacji umowy z Czechosłowacją w sprawach prawnych i finansowych, podpisanej w Warszawie dn. 22. IV. 1925. (Dz. Ust. Nr. 89, poz. 622.)

114. Ustawa z dn. 30. VII. 1925 o ratyfikacji umowy z Czechosłowacją w sprawie ochrony i pomocy prawnej w sprawach podatkowych, podpisanej w Warszawie dn. 23. IV. 1925. (Dz. Ust. Nr. 89, poz. 623.)

115. Ustawa z dn. 30. VII. 1925 o ratyfikacji umowy z Czechosłowacją w przedmiocie uregulowania obrotu prawnego w sprawach cywilnych, karnych i niespornych. (Dz. Ust. Nr. 89, poz. 624.)

116. Ustawa z dn. 30. VII. 1925 o ratyfikacji traktatu koncyliacyjnego i arbitrażowego pomiędzy Polską a Czechosłowacją, podpisanego w Warszawie dn. 23. IV. 1925. (Dz. Ust. Nr. 89, poz. 625.)

117. Ustawa z dn. 30. VII. 1925 o ratyfikacji konwencji turystycznej między Polską a Czechosłowacją z dn. 30. V. 1925. (Dz. Ust. Nr. 89, poz. 626.)

118. Ustawa z dn. 20. VII. 1925 o uzupełnieniu Rozp. Prezydenta Rzpolskiej z 14. III. 1925 o przerechowaniu zobowiązań Skarbu Państwa z tytułu Pożyczek Państwowych oraz o konwersji rzeczonych pożyczek. (Dz. Ust. Nr. 90, poz. 630.)

119. Ustawa z dn. 22. VII. 1925 o uregulowaniu obrotem cukru w Polsce. (Dz. Ust. Nr. 90, poz. 630.)

120. Ustawa z dn. 22. VII. 1925 o ratyfikacji konwencji handlowej między Polską a Grecją, zawartej w Warszawie 17. IV. 1925. (Dz. Ust. Nr. 90, poz. 631.)

121. Ustawa z dn. 30. VII. 1925 o ratyfikacji konwencji handlowej między Polską, a Czechosłowacją podpisanej w Warszawie dn. 23. IV. 1925 i dołączonych do niej załączników (konwencja weterynaryjna).

122. Ustawa z dn. 30. VII. 1925 o ratyfikacji protokołu dodatkowego z dn. 3. VII. 1925 do konwencji handlowej między Polską a Czechosłowacją, podpisanej w Warszawie dn. 23. 4. 1925. (Dz. Ust. Nr. 90, poz. 633.)

123. Ustawa skarbowa z dn. 22. VII. 1925 o zmianach w budżecie na 1924. (Dz. Ust. Nr. 90, poz. 634.)

124. Ustawa z dn. 16. VII. 1925 o zmianach w urządzeniu sądownictwa i w przepisach o kosztach sądowych w b. zaborze rosyjskim. (Dz. Ust. Nr. 91, poz. 637.)

125. Ustawa z dn. 16. VII. 1924 o ustąpieniu gruntu kolejowego przy szlaku kolejowym Poznań—Toruń. (Dz. Ust. Nr. 94, poz. 663.)

126. Ustawa z dn. 15. VII. 1925 o zakwaterowaniu wojska w czasie pokoju. (Dz. Ust. Nr. 97, poz. 681.)

127. Ustawa z dn. 15. VII. 1925 o mierniczych przysięgłych. (Dz. Ust. Nr. 97, poz. 682.)